

På gång inom EU

HÖSTEN 2021

På gång inom EU

HÖSTEN 2021

Upplysningar om innehållet:
Marcus Holmberg, marcus.holmberg@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2021

ISBN: 978-91-7585-981-1

Omslagsfoto: European Union, 2021, Claudio Centonze

Foto ledamöter: Magnus Berntsson, foto Västra Götalandsregionen; Linda Allansson Wester, foto Region Skåne; Charlotte Nordström,

fotograf Martin Frick

Produktion: Advant

Förord

Även denna vår har arbetet i EU-samarbetet varit intensivt. Återhämtningsarbetet efter ett år med en pandemi löper på samtidigt som pandemin och dess mutationer fortsatt sprider sig och därmed också måste hanteras. Utöver arbetet med att utforma och anpassa EU:s återhämtningspaket Next Generation EU till nationella förutsättningar och behov så har mycket fokus under våren legat på att få igång EU:s nya programperiod. Dock är det fortfarande en del förordningar som i skrivande stund inte klubbats och därmed löper detta arbete på även i höst.

EU:s Framtidskonferens lanserades på Europadagen 9 maj. Syftet med Framtidskonferensen är att möjliggöra för EU:s medborgare att ventilera och ge sin syn på unionens framtid. Konferensen ska pågå under ett år, med digitala och fysiska medborgardialoger, där allt frånsakfrågor till demokrati och framåtriktning ska diskuteras. Konferensen ska sedansammanfattas och resultatet presenteras under det franska ordförandeskapet våren 2022.

Frankrike, som tar över ordförandeklubban i januari 2022, ingår i samma ordförandetricio som Sverige. Sverige är sist ut i trion och tar över ordförandeklubban efter Tjeckien, i januari 2023. Det innebär att Frankrike, Tjeckien och Sverige slutförhandlar det gemensamma 18-månadersprogrammet under hösten. SKR har fastslagit en rad budskap inför framtagandet av arbetsprogrammet. Budskapen innehåller förslag på frågor som om Sverige drev dessa, skulle göra stor skillnad för kommuner och regioner, inte bara i Sverige utan i hela EU. Mer om dessa budskap kan ni läsa i detta nummer.

Under hösten kommer också uppföljningen av vårens sociala toppmöte i Porto, Portugal att fortsätta, bl.a. gällande förslagen om lönetransparens och minimilöner. Arbetet med en gemensam asyl- och migrationspakt, med syftet att få till en jämnare fördelning av asylsökande mellan medlemsländerna, fortsätter också. Grönt och digitalt är fortsatt ledord för den sittande kommissionen och arbetet fortskrider enligt plan på olika områden och fronter. T ex inom ramen för transport- och energifrågor. Samarbetet inom hälsoområdet diskuteras och utvecklas också, inte enbart gällande pandemier utan också gällande andra hälsohot, t ex cancer.

Andra frågor som står högt på EU:s agenda är respekten för unionens gemensamma och grundläggande värderingar och principer. Kommissionen och rådet har under våren tydligt visat att de inte tolererar Ungerns nya lagar och lagförslag om att inskränka hbtq-rättigheter. Återstår att se om rättstatsmekanismen aktiveras och EU-stöd till Ungern, och kanske Polen, dras in.

Det blir med andra ord en fortsatt spännande och innehållsrik höst.

Trevlig läsning!

Stockholm i oktober 2021

Marcus Stolte Holmberg
Chef Internationella sektionen

Sveriges Kommuner och Regioner

Innehåll

- 6 SKR:s prioriterade EU-frågor 2021

- 9 **Kapitel 1. EU:s styrning, framtid och horisontella frågor**
- 9 En återhämtningsplan för EU – Next Generation EU
- 10 Sveriges ordförandeskap i EU våren 2023
- 11 Genomförandet av Agenda 2030
- 11 Konferensen om Europas framtid
- 12 EU:s gröna giv och plan för en grön återhämtning
- 12 Den europeiska planeringsterminen

- 14 **Kapitel 2. Miljö, energi och transport**
- 14 Prioriterad fråga 2021: Ett klimatneutralt EU 2050
- 15 Renoveringsvågen och direktiven för energieffektivisering och förnybar energi
- 16 EU:s taxonomi för hållbara aktiviteter
- 16 EU:s nya strategi för klimatanpassning
- 17 Ren luft – framtiden för EU:s politik inom ramen för ambitionen om noll föroreningar
- 17 Prioriterad fråga 2021: EU:s avloppsdirektiv – bättre hänsyn till lokala förutsättningar
- 18 Badvattendirektivet
- 18 Cirkulär ekonomi och avfall
- 18 Europeiska kemikaliemyndighetens arbete med begränsningar av mikroplaster
- 19 Prioriterad fråga 2021: Mobilitet och infrastruktur
- 19 Översyn av TEN-T
- 20 Hållbara transporter i stadstrafiken
- 20 Utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen

- 21 **Kapitel 3. Digitalisering**
- 21 Att forma Europas digitala framtid
- 22 EU-direktiv om åtgärder för att minska kostnaderna för utbyggnad av höghastighetsnät för elektronisk kommunikation
- 23 Aktiviteter inom e-upphandling och e-handel

- 24 **Kapitel 4. Regional utveckling och samarbete**
- 24 Prioriterad fråga 2021: Horisont Europa
- 24 Sammanhållningspolitiken 2021-2027
- 25 EU:s industristrategi
- 26 Långsiktig vision för EU:s landsbygds-områden

- 28 **Kapitel 5. Sysselsättning, arbetsmarknad och socialpolitik**
- 28 Prioriterad fråga 2021: Den sociala dimensionen av EU genom en rättvis och inkluderande återhämtning för alla
- 29 Handlingsplanen för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och det sociala toppmötet i Porto
- 30 EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om tillräckliga minimilöner i Europeiska unionen
- 31 EU-kommissionens förslag till direktiv om lönetransparens
- 31 EU:s strategiska ram för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen 2021-2027
- 32 Utmaningar och arbetsvillkor för arbete i plattformar

33	Kapitel 6. Vård, omsorg och folkhälsa
33	Prioriterad fråga 2021: EU-kommissionens förslag till förordning om gemensam utvärdering av medicinsk teknik
34	EU:s hantering av covid-19-krisen
35	Nytt hälsoprogram "EU för hälsa"
36	En europeisk hälsounion
37	EU-kommissionens läkemedelsstrategi
38	Utvärdering av EU:s patientrörlighetsdirektiv
38	EU:s plan för cancerbekämpning
39	Kapitel 7. Inre marknad och konkurrensfrågor
39	Prioriterad fråga 2021: Översyn av statsstödsregler- och riktlinjer
40	Inre marknaden och statligt stöd
41	Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna
41	Tjänstedirektivet och notifieringsdirektivet
42	Överträdelseärenden när det gäller förfaranden på elektronisk väg
43	Kapitel 8. Migration, integration och mänskliga rättigheter
44	EU:s gemensamma asyl- och migrationspakt
45	Asyl-, migrations- och integrations-fonden, AMIF
45	En ny handlingsplan för integration och inkludering
46	Kapitel 9. Jämställdhet och likabehandlingsfrågor
46	EU - En jämlikhetsunion
47	CEMR-deklarationen femton år
48	Kapitel 10. Utbildning och kultur
48	Erasmusprogrammet 2021-2027
49	Agenda för kultur
49	Kreativa Europa
49	Finansiell lånegaranti för att stärka kulturella och kreativa sektorer
50	Europeiska kommissionen har öppnat en utlysning inom Horizon 2020 på en miljon euro för digitalisering inom museisektorn
51	Den svenska delegationen i Europeiska regionkommittén
53	SKR:s ledamöter i CEMR
54	Svenska delegationen i CLRAE
56	Ordlista
62	Praktiska länkar
63	Kontakt

SKR:s prioriterade EU-frågor 2021

SKR:s styrelse har antagit åtta prioriterade EU-frågor som förbundet ska driva under 2021. Dessa är kopplade till de av kongressen antagna inriktningsmålen 2020–2023. För varje prioriterad EU-fråga finns ett förväntat resultat som styrelsen följer upp. Här finns en sammanfattning av de prioriterade EU-frågorna.

A. EU:s migrations- och asylpakt

I september 2020 presenterade så EU-kommissionen en ny gemensam asyl- och migrationspakt. Migrationsfrågan är en fortsatt mycket angelägen fråga för EU-kommissionen att lösa ut eftersom den i annat fall riskerar att skapa stor splittring mellan medlemsländerna. Det är därför viktigt utifrån ett svenskt lokalt och regionalt perspektiv att fortsatt följa utvecklingen på migrationsområdet i EU.

SKR vill:

- › SKR vill ha en jämnare fördelning av asylsökande mellan EU:s medlemsländer.
- › SKR vill att det lokala och regionala perspektivet ska ha ett inflytande när beslut fattas i frågor som rör asyl- och flyktingmottagandet.

B. Den sociala dimensionen av EU genom en rättvis och inkluderande återhämtning för alla

Nya kommissionen har i arbetsprogrammet 2021 bekräftat sin ambition att fortsätta arbeta med den sociala dimensionen av EU genom sin prioritering om *En rättvis och inkluderande återhämtning för alla*.

SKR vill:

- › SKR vill att den svenska arbetsmarknadsmodellen, där autonoma och ansvarstagande arbetsmarknadsparter ansvarar för lönebildningen och anställningsvillkor, garanteras i allt fortsatt arbete på det social- och arbetsrättsliga området.
- › SKR vill att jämställdhetsperspektivet får ett tydligt genomslag för att uppnå välfungerande och rättvisa arbetsmarknader, hållbara sociala trygghetssystem och inkluderande tillväxt. SKR kommer därav fortsätta sitt aktiva arbete med den europeiska jämställdhetsstrategin.
- › SKR stödjer europeiska gemensamma målsättningar, riktlinjer och erfarenhetsutbyten inom det social- och sysselsättningspolitiska området. SKR välkomnar därför en ny långsiktig tillväxt och sysselsättningsstrategi (post 2020-strategin). Även viktigt att i ett ekonomiskt svårt läge med pandemin, ge förutsättningar för kommun och regionsektorn att vara delaktig i den nationella återhämtningsplanen.
- › SKR vill att de svenska kommunernas och regionernas förutsättningar som arbetsgivare samt beställare och utförare av välfärdstjänster tas i beaktande i alla steg av den europeiska planeringsperioden, för att de ska kunna bemöta det ökande behovet av välfärdstjänster.

C. Översyn av statsstödsregler- och riktlinjer

EU:s regler för statligt stöd är strategiskt viktiga på många konkurrensutsatta områden eftersom de har betydelse för finansiering med offentliga medel också på kommunal och regional nivå.

SKR vill:

- › SKR vill motverka att det statsstödsrättsliga regelverket inte ytterligare begränsar kommuner och regioners organisationsfrihet och möjlighet att finansiera det som är av allmänt ekonomiskt intresse.
- › SKR vill motverka ökning av antalet detaljerade forskrifter och förhållningsregler inom sakområden som bredband, infrastruktur och transporter men också i horisontella frågor som tjänstedirektivet.
- › SKR vill driva att tillämpliga tröskelvärden för undantag och utrymme för förenklad handläggning höjs, eller i vart fall lämnas oförändrade.

D. EU:s avloppsdirektiv - bättre hänsyn till lokala förutsättningar

EU-kommissionen har inlett en revision av det trettio år gamla avloppsdirektivet (Urban Waste Water Treatment Directive (UWWTD)). SKR välkomnar revisionen eftersom direktivet är föråldrat och inte driver miljöskyddet tillräckligt kraftfullt.

SKR vill:

- › Generellt vill SKR ha skarpa ramverk som säkerställer en bättre miljö, men regelverken bör vara målinriktade, riskbaserade och tillräckligt flexibla för att kunna anpassas till de olika förhållanden som råder inom EU vad gäller till exempel klimat, naturgivna förutsättningar samt hur glest befolkade olika områden är.
- › SKR vill att lagstiftarna säkerställer samstämmighet mellan avloppsdirektivet och ramdirektivet för vatten. Kommuner måste kunna skydda miljön genom att bygga nya eller bygga ut befintliga avloppsreningsverk när befolkningen växer.
- › SKR vill att uppströmsperspektivet ska prioriteras och att det ska ställas högre krav på producenter av kemikalier och läkemedel snarare än att ställa krav på ökad reningsgrad i avloppsreningsverk.
- › SKR vill att avloppsdirektivet likställer kallt avloppsvatten i norra Europa med kalla avloppsvatten på hög höjd inom övriga EU för att säkerställa att Sverige ges rätt till undantag för biologisk rening i kallt klimat.
- › SKR vill undvika att avloppsdirektivets omfattning utvidgas till att också reglera dagvatten och enskilda avlopp, vilka redan regleras genom vattenförvaltningens åtgärdsprogram utifrån förutsättningarna i respektive vattenförekomst. EU bör därför istället fokusera på att stödja medlemsstaterna arbete med hållbara dagvattenlösningar genom att tillgängliggöra finansiering samt ett gemensamt ramverk med definitioner, kunskapsmaterial och stöddokument om exempelvis PFAS och om mikroplaster osv.

E. Ett klimatneutralt EU 2050

Inom EUs gröna giv finns en tydlig inriktning på att EU ska bli klimatneutralt 2050. Utifrån detta och i ramverket för återhämtning har Kommissionen lanserat en mängd initiativ för stöd och regleringar.

SKR vill:

- › SKR vill att EU:s regelverk och initiativ ger goda och stödjande förutsättningar för kommuner och regioner.
- › SKR vill undvika detaljkrav som försvårar för bioenergi, biodrivmedel, fjärrvärme, energiutvinning ur avfall, energieffektivisering etc.

F. Mobilitet och infrastruktur

Frågor som berör transportsystemets omställning mot minskade växthusgasutsläpp är angelägna för både kommuner och regioner.

SKR vill:

- › SKR vill att EU:s stöd, regelverk, policy och forskning om drivmedel ska ha sin utgångspunkt i minskad klimatpåverkan och bättre luftkvalitet, och inte styra mot specifika tekniker.
- › SKR vill att hänsyn tas till de nordiska förhållandena när det gäller såväl planering och utbyggnad av infrastruktur som för möjligheterna för produktion av biodrivmedel.
- › SKR ser att nya mobilitetstjänster kan komplettera den samhällsfinansierade kollektivtrafiken som är kapacitetsstark och tillförlitlig och har strukturbildande effekter, bland annat när det gäller integrerad bebyggelse- och transportplanering.

G. Horisont Europa

EU-kommissionen har framlagt ett förslag till nytt sjuårigt ramprogram för forskning och innovation, Horisont Europa, som efterföljare till Horisont 2020 vilket avslutas i år.

SKR vill:

- › SKR ska verka för att medlemmarnas intressen tillvaratas i utformningen och tillgängliggörande av programmet.
- › SKR ska verka för att Horisont Europa på ett konkret sätt samordnas med framför allt samhällningspolitikens ekonomiska instrument så att goda synergieffekter blir följderna och att medlemmarnas investeringar i kapacitetshöjande infrastruktur för forskning och innovation får god avkastning.
- › SKR ska verka för att Horisont Europas inriktning på samhällsrelevant forskning, utveckling och innovation (FUI) stärks och får kopplingar till nationell, regional och lokal FUI-finansiering.

H. EU-kommissionens förslag till förordning om gemensam utvärdering av medicinsk teknik

EU-kommissionen presenterade i januari 2018 ett förslag till en ny förordning om utvärdering av medicinsk teknik – läkemedel och medicintekniska produkter – som syftar till ökat samarbete mellan medlemsländerna.

SKR vill:

- › SKR vill att förslaget till förordning justeras så att medlemsländerna får komplettera de gemensamt framtagna utvärderingarna med analyser relevanta för nationella och regionala förhållanden.
- › SKR vill att förslaget till förordning skall anpassas så att tillgängligheten till nya medicinska metoder för svenska patienter inte riskerar att fördröjas.

EU:s styrning, framtid och horisontella frågor

En återhämtningsplan för EU - Next Generation EU

EU:s stats- och regeringschefer enades sommaren 2020 om en ny långtidsbudget för perioden 2021–2027 (MFF). Den beslutade budgeten uppgår till 1 074,3 miljarder euro. Med anledning av coronapandemin enades ledarna även om ett återhämtningspaket, kallat Next Generation EU (NGEU), på sammanlagt 750 miljarder euro. MFF och NGEU ska tillsammans med övriga krisåtgärder fungera som ett samlat stödpaket för Europas återhämtning, motståndskraft samt digitala och gröna tillväxt.

EU:s återhämtningspaket ska ses som en unik insats med anledning av coronapandemin, till stöd för särskilt drabbade medlemsländer, regioner och sektorer. NGEU omfattar 750 miljarder euro – varav 390 miljarder i bidrag och 360 miljarder i lån – och ska finansieras genom EU-gemensam upplåning på finansmarknaden. Återhämtningspaketet är uppdelat i primärt två delar. Den första och största delen motsvarar 672 miljarder euro och ska gå till återhämtningsarbetet under 2021–2023. Detta kommer ske via den så kallade Faciliteten för återhämtning och resiliens där det är upp till enskilda medlemsstater att besluta om och hur mycket man önskar att låna. Maxtaket är dock

6,8 procent av BNI. För att få tillgång till medlen måste det upprättas en nationell plan som anger hur medlen ska användas. De nationella återhämtningsplanerna ska vara förenliga med EU:s landspecifika rekommendationer såväl som rättsstatsprincipen och klimatpolitiska mål. Återhämtningsplanerna måste godkännas med kvalificerad majoritet i rådet.

I Sverige har Finansdepartementet svarat för att ta fram Sveriges nationella plan med avsikt att ta del av de cirka 35 miljarder euro som är avsatta för Sverige. Planen lämnades in till kommissionen i slutet av maj 2021. I slutet av september 2021 väntas kommissionens granskning av den svenska planen vara slutförd och ett beslutsförslag överlämnas till rådet. Rådet har i sin tur fyra veckor på sig att ta beslut. SKR har följt arbetet med att ta fram den svenska nationella planen noga och har också tagit initiativ till flera möten med Finansdepartementet för att delge synpunkter och önskemål kring planens innehåll. SKR följer fortsatt arbetet inom ramen för den svenska återhämtningsplanen.

Den andra och resterande delen av återhämtningspaketet består i finansiella förstärkningar till redan existerande program, dessa ska justeras till senast 2023 och medlen ska betalas ut senast 2026.

Finansieringen via Next Generation EU ska användas på tre huvudområden:

1. Stöd till medlemsländers återhämtning

- › Faciliteten för återhämtning och resiliens: 672,5 miljarder euro. (360 miljarder euro i lån, resterande i bidrag)
- › REACT-EU: 47,5 miljarder euro
- › förstärkning av Fonden för rättvis omställning: 10 miljarder euro
- › förstärkning av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: 7,5 miljarder euro som stödjer landsbygdsområdets struktur- och omvandling.

2. Återstarta ekonomin

- › förstärkning av InvestEU: 5,6 miljarder euro
› faciliteten för strategiska investeringar.

3. Lärdomar av krisen

- › förstärkning av rescEU: 1,9 miljarder euro
- › förstärkning av Horisont Europa: 5 miljarder euro.

Kommissionen: *En återhämtningsplan för EU*

Ministerrådet: *Rådets webbsida om NGEU*

Regeringen: *Sveriges återhämtningsplan*

Kontakt: *Helena Gidlöf*

Sveriges ordförandeskap i EU våren 2023

Under våren 2023 ska Sverige vara ordförande i EU. Ordförandeskapet innebär att Sverige till viss del kan påverka EU:s agenda genom möjligheten att lyfta upp frågor som vi vill belysa och ge mer utrymme på den gemensamma dagordningen

Att ett land innehar ordförandeskapet i EU innebär att vara ordförande i rådet och alla dess nivåer. Ordförandeskapet roterar mellan EU:s medlemsländer var sjätte månad. Under 6-månadersperioden leder ordförandeskapet möten på alla nivåer i rådet (arbetsgrupper med tjänstepersoner, möten mellan ländernas EU-ambassadörer och slutligen ministerråden) och bidrar till kontinuitet i rådsarbetet.

De medlemsländer som innehar ordförandeskapet har ett nära samarbete i en grupp om tre medlemsländer, en så kallad trio. Detta system infördes genom Lissabonfördraget 2009. Trion sätter upp långsiktiga mål och utarbetar en gemensam

agenda med de ämnen och viktiga frågor som rådet kommer att ta upp under en 18-månadersperiod. På grundval av detta program utarbetar vart och ett av de tre länderna sitt eget mer utförliga 6-månadersprogram. Det uppskattas att cirka 80 procent av de frågor som hamnar på EU:s agenda ärvs från tidigare ordförandeskap.

Sverige ingår tillsammans med Frankrike och Tjeckien i en trio som sträcker sig från våren 2022 (Frankrike), hösten 2022 (Tjeckien) och avslutas med Sverige våren 2023. Påföljande trio är i nämnd ordning Spanien, Belgien och Ungern.

Sverige var senast ordförandeland i EU:s ministerråd från juli till december 2009. Som ordförandeland ledde Sveriges ministrar mötena i ministerrådet och Sveriges representation mötena för EU-ambassadörerna och de drygt 150 arbetsgrupperna i Bryssel. Totalt hölls över 2000 möten under detta ordförandeskap.

Arbetet med att stärka delaktighet, kunskap och engagemang kring EU-frågor sker på olika sätt. Utgångspunkten är att eftersom kommuner och regioner påverkas av EU bör också dessa vara en del av den svenska rösten i EU-samarbetet. Det är en viktig utgångspunkt att kommuner och regioner är delaktiga i Sveriges EU-arbete. Sverige behöver en starkare röst i EU och här har kommuner och regioner mycket att tillföra.

EU påverkar svenska kommuner och regioner, det råder det ingen tvekan om. SKR har identifierat ett antal frågor som är av stor vikt för kommuner och regioner de kommande åren och som kommuner, regioner samt SKR anser bör prioriteras och därmed belysas och ges extra utrymme våren 2023.

Dessa frågor lyfter förbundet i en skrivelse som sommaren 2021 lämnats in till Regeringskansliet. Skrivelsen kommer vara utgångspunkt i kommande intressebevakning och i dialoger med olika intressenter.

Några exempel på frågor som lyfts fram av förbundet som extra viktiga att lyfta fram under ordförandeskapet är värnandet av demokratin och det demokratiska samtalet, jämställdhet, social sammanhållning och integration, digitalisering, miljö- och klimatfrågor samt infrastrukturfrågor.

Rådet: *Information om ordförandeskap*

Regeringen: *Om det svenska ordförandeskapet*

SKR: *Skrivelse om ordförandeskapet*

Genomförandet av Agenda 2030

Sedan Agenda 2030 för hållbar utveckling antogs i FN:s generalförsamling 2015 har genomförandet av agendan och de globala målen pågått med stort engagemang på lokal och regional nivå runt om i hela världen.

Under våren har EU på olika håll understrukit vikten av att prioritera arbetet med de globala målen och genomförandet av Agenda 2030, inte minst i efterdyningarna av Coronapandemin. I rådsslutasatserna på kommissionens förslag till ”Team Europe” – EU:s globala respons på pandemin – lyfte rådet att både Agenda 2030 och Parisavtalet ska utgöra utgångspunkter i arbetet samt att alla politikområden måste samspela för att bidra till en hållbar utveckling.

Kommissionen presenterade i början av 2019 ett diskussionsunderlag om ett hållbart EU 2030 och rådet antog sina slutsatser samma år. Rådet framhöll bland annat behovet av att påskynda insatserna inom unionen och globalt för att Agenda 2030 ska kunna nås och underströk att EU fortsatt kommer inta en ledande roll i genomförandet.

Kommissionen har sedan tidigare aviserat att de globala målen tydligare ska inkluderas i den europeiska planeringsterminen, men det är ännu oklart hur detta ska genomföras. Ambitionen är att använda den europeiska planeringsterminen som en hävstång för att implementera Agenda 2030, i likhet med arbetet med den sociala pelaren. Kommissionens årliga landrapporter innehöll förra året en kort nulägesanalys och statistisk lägesbild av hur EU:s medlemsländer lever upp till de globala målen i agendan, baserat på Eurostats indikatorer för målen. Enligt kommissionen presterar Sverige generellt sett mycket väl, men anser att utmaningar kvarstår för att uppfylla samtliga mål. Kommissionen har identifierat att Sveriges utveckling går i fel riktning beträffande mål 10 om minskad ojämlikhet och mål 12 om hållbar konsumtion och produktion.

I februari 2020 utsåg regeringen Gabriel Wikström till nationell samordnare för Agenda 2030 och i juni samma år lade regeringen fram en proposition till riksdagen gällande det fortsatta genomförandet.

Med stöd av Sida driver SKR tillsammans med Svenska FN-förbundet och ICLD projektet Globala Sverige, ett utbildnings- och kommunikationsprojekt om Agenda 2030 för politiker och

tjänstepersoner på lokal och regional nivå. Under 2021 medverkar 163 kommuner och 18 regioner för att lära sig mer om de globala målen och hur vi tillsammans kan skapa engagemang för genomförandet av Agenda 2030. Projektet har pengar från Sida fram till år 2023.

Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) presenterade i mars 2019 nyckeltal som ska stödja kommuner och regioner i deras arbete med Agenda 2030. SKR presenterade Öppna Jämförelser utifrån dessa nyckeltal Agenda 2030 i september 2020.

SKR har till FN:s uppföljning av hållbarhetsmålen tagit fram en Voluntary subnational Review, Det hållbara Sverige skapas lokalt, om genomförandet av Agenda 2030 i kommuner och regioner. Rapporten är en del av ett initiativ från United Cities and Local Governments (UCLG) och syftar till att lyfta det lokala och regionala perspektivet i omställningen till hållbara samhällen.

SKR: *Rapport om ÖJ, Rapport om VNR*

Kontakt: *Kerstin Blom Bokliden och Anna Eklöf*

Konferensen om Europas framtid

Kommissionen, parlamentet och europeiska rådet utför gemensamt framtidskonferensen under 2021 genom ett tredelat ordförandeskap mellan de tre institutionerna. Framtidskonferensen lanserades i maj 2021 på Europadagen. Sverige gjorde en egen lansering under Europadagsfirandet den 10 maj. Konferensen är tänkt att pågå under 2021 och avslutas under det franska ordförandeskapet i EU, våren 2022. Konferensen kommer att ta upp frågor på ett flertal nivåer kring teman såsom den digitala omställningen i EU, europeiska rättigheter och värden inbegripet rättsstatsprincipen, migrationsutmaningar, säkerhet, EU:s roll i världen, EU:s demokratiska grundvalar samt hur man kan stärka de demokratiska processer som styr Europeiska unionen.

Konferensen är tänkt som en dialog med EU:s medborgare kring EU genom att EU-institutionerna anordnar europeiska medborgardialoger. Medlemsstaterna kan även anordna egna dialoger. Regioner och kommuner uppmanas att anordna egna evenemang och aktiviteter inom ramen för framtidskonferensen.

Samtliga dialoger och synpunkter ska samlas i en plattform ifrån vilken de tre ansvariga institutionerna drar slutsatser. Om en aktivitet anordnas ska den registreras i den europeiska plattformen och de åsikter och synpunkter som kommit in ska rapporteras.

Kommissionen/ Ministerrådet Europaparlamentet:

Webbplats tillhörande framtidskonferensen

Europeiska regionkommittén: *Pressmeddelande*

Kontakt: *Dag Håkansson, Martin Lidhamn, Lena Langlet*

EU:s gröna giv och plan för en grön återhämtning

I december 2019 presenterade kommissionen sitt meddelande om "En europeisk grön giv". Den är en tillväxtstrategi för EU, med mål om att Europa ska bli den första klimatneutrala kontinenten år 2050.

Den gröna given är nära kopplad till planen för återhämtning och EU:s långtidsbudget.

Inom den gröna given ryms en mängd initiativ, såsom en klimatlag och skärpta klimatmål för EU 2030 samt strategier för cirkulär ekonomi, biologisk mångfald och livsmedelskedjan från jord till bord. Andra delar är Klimatpakten och Strategin för renoveringsvägen från 2020. Den 14 juli presenterade kommissionen sitt stora lagstiftningspaket "Fit for 55" som ska göra att EU når sina klimatmål till 2030. I paketet ingår bland annat förslag till översyn av direktiven för Energieffektivisering och Förnybar energi. Den gröna given omfattar ytterligare en mängd initiativ inom energi, industri, transport, miljö, klimat och integration i EU:s finansiella ramverk. Exempelvis har kommissionen under 2021 presenterat en plan för nollutsläpp för vatten, luft och jord samt strategier för kemikalier och hållbar och smart mobilitet. Även statsstödsreglerna och energibeskattningen ses över.

Återhämtningsplanen för EU omfattar nyckelområden såsom den inre marknaden, grön omställning och digitalisering, men även strategisk autonomi och resiliens. För de omfattande investeringar som behövs pekar planen särskilt ut renovering av byggnader, förnybar energi och vätgas, ren mobilitet, cirkulär ekonomi och livsmedelskedjan. Investeringarna ska främja både grön omställning,

digitalisering, cirkulär ekonomi, sammanhållning och jordbrukspolitik. Till planen kopplas både återhämtningsinstrumentet "Next Generation EU" om 750 miljarder euro och EU:s nästa långtidsbudget som omfattar 1 074 miljarder euro. De industri-, kol- och energiintensiva regioner som påverkas mest av omställningen ska stödjas genom EU:s mekanism för en rättvis omställning.

För svensk del omfattar återhämtningsplanen cirka 35 miljarder kronor. Där det svenska förslaget har beretts av Finansdepartementet och lämnades in till kommissionen i slutet av maj 2021.

SKR har under 2021 prioriterat ett antal frågor inom ramen för den gröna given, där förbundet huvudsakligen lämnat synpunkter via de europeiska paraplyorganisationerna CEMR och SGI Europe samt Europeiska regionkommittén. SKR har framförallt lyft behovet av regelverk som stödjer effektiva insatser från lokal och regional nivå och samtidigt undviker problematisk detaljstyrning.

Du kan läsa mer om den gröna givens olika komponenter och SKR:s åtföljande arbete i kapitel två.

Kommissionen: *Den europeiska gröna given, Investeringsplan för ett hållbart Europa, Förslag om inrättandet av en Europeisk klimatlag, En återhämtningsplan för EU*

CEMR: *Ställningstagande kring EU:s gröna giv*

Kontakt: *Andreas Hagnell*

Den europeiska planeringsterminen

EU och dess medlemsländer arbetar gemensamt med konkreta målsättningar inom sysselsättning, forskning och utveckling (FoU), klimatförändringar och energi, utbildning samt kampen mot fattigdom och sociala frågor. Arbetet utförs och följs upp genom den europeiska planeringsterminens årscykel. Tidigare har arbetet utförts med målsättningen i Europa 2020-strategin. Strategin har fungerat som utgångspunkt för den europeiska politiken och för EU:s tidigare långtidsbudget för perioden 2014–2020.

Europa 2020-strategin har nu löpt ut. Ingen ny helhetsstrategi har tagits fram, men kommissionen har beslutat att stärka den europeiska planeringsterminen genom tätare band till den sociala pelaren, Agenda 2030 samt EU:s klimatmål 2050.

Den nationella återhämtningsplanen har även inkorporerats och EU:s gröna giv har angetts som en vägledning i arbetet. SKR välkomnar detta och anser att ett tätt samarbete inom den sociala dialogen på såväl nationell som europeisk nivå krävs för att nå verklig framgång i arbetet med sysselsättning, tillväxt och sociala frågor inom EU. En ny tillväxt- och sysselsättningsstrategi baserad på den gröna giv och med tilltänkta principer om miljö, produktivitet, stabilitet och rättvisa är rätt väg framåt. Det är också klokt att inkludera återhämtningsplanen i terminen och inte upprätta nya strukturer.

SKR har i flera sammanhang efterfrågat en ny långsiktig och sammanhållen tillväxt- och sysselsättningsstrategi för EU, och förbundet har uppmanat regeringen att verka för en uppföljare till Europa 2020-strategin som ligger i linje med de globala målen. Med anledning av Coronapandemin och förhandlingarna om EU:s nya långtidsbudget 2021–2027 har en eventuell ny strategi dock dröjt. Planeringsterminen riktades under 2020 till att arbeta mer med samverkansfördelar och avvägningar mellan miljö-, finans- och socialpolitiken på nationell nivå. SKR understryker i detta sammanhang att lokala förutsättningar vad gäller exempelvis arbetsmarknad måste beaktas, samt vikten av att kommissionen säkerställer tillgången till nödvändiga investeringsmöjligheter för aktörer på lokal och regional nivå.

SKR träffar fortlöpande Statsrådsberedningen, arbetsmarknadens parter och kommissionens representation för att diskutera tillväxt- och sysselsättningsfrågor samt från och med 2021 även kring insatser inom ramen för den nationella återhämtningsplanen, i den europeiska planeringsterminen. Tillsammans med medlemmarna och arbetsmarknadens parter bidrar SKR årligen till det svenska nationella reformprogrammet till vilken den nationella återhämtningsplanen är en bilaga för första gången 2021.

Kommissionen: *2020-strategin, Europeiska planeringsterminen, Landspecifika rekommendationer 2020*

Regeringen: *Europa 2020-strategin, Sveriges nationella reformprogram*

Kontakt: *Malin Looberger*

Miljö, energi och transport

Prioriterad fråga 2021: Ett klimatneutralt EU 2050

Målet om klimatneutralitet till 2050 förankrades under våren 2021 genom den europeiska klimatlagen. Den omfattar en höjning av EU:s ambition för minskade utsläpp till år 2030, till 55 procent. Det följdes upp med en mängd förslag inom paketet Fit for 55 i juli 2021, som del av EU:s gröna giv och renoveringsväg. Paketet innehåller ändringsförslag och nyheter för åtta direktiv och fem initiativ.

Underlag för kommissionens översyn har varit de nationella energi- och klimatplanerna, fördelningen av utsläppsminskningar mellan medlemsstaterna, utsläppshandeln (ETS), utsläpp från mark (LULUCF) och EU:s energidirektiv. Ambitionen att nå klimatneutralitet har gett upphov till en mängd initiativ, inklusive minskat avtryck från transportsektorn, en justeringsmekanism för koldioxid från import inom vissa sektorer, en ny strategi för klimatanpassning samt en europeisk klimatpakt.

Beträffande klimatmålet 2030 har SKR genom CEMR lyft möjligheterna inom områden som energi, byggnader, mobilitet och avfall. Offentlig upphandling kan vara ett kraftfullt verktyg för omställning och behöver backas upp av stödjande regelverk.

Svenska kommuner och regioner berörs i hög grad av EU:s politik i sitt frivilliga arbete för minskad klimatpåverkan, både med stödjande ambitioner och styrmedel samt problematisk detaljstyrning. Exempel på det senare är EU:s taxonomi för hållbara aktiviteter, skattebestämmelser, administrativa krav och nationella tak för grödebaserade biodrivmedel som etanol och biodiesel från raps (RME). Krav på individuell mätning och debitering av värme i flerbostadshus infördes i Sverige i juli 2021, trots att de flesta svenska bedömare anser att det kan öka energianvändningen och risken för energifattigdom. Kommissionens regelverk kring energikrav på byggnader medför också att förnybar energi på plats och värmepumpar premieras framför fjärrvärme.

SKR följer utvecklingen på dessa områden för att tillsammans med andra parter verka för bra och teknikneutrala villkor för hållbarhetsarbetet i kommuner och regioner.

Kommissionen: *En europeisk grön giv*

CEMR: *Ställningstagande kring EU:s gröna giv*

Kontakt: *Andreas Hagnell*

Renoveringsvågen och direktiven för energieffektivisering och förnybar energi

EU:s byggsektor är den sektor med enskilt störst energikonsumtion i Europa. Byggsektorn svarar för cirka 40 procent av energiförbrukningen och 36 procent av växthusgasutsläppen i EU. Kommissionen presenterade i oktober 2020 en strategi för att fördubbla energieffektiviseringstakten och samtidigt skapa jobb genom renovering av bebyggelsen, den så kallade renoveringsvågen.

Strategin omfattar styrmedel såsom minimistandarder för existerande byggnader och djuprenovering, nya regler för energideklarationer, digitala loggböcker, digitalisering och elbilsladdning. Finansiering ska underlättas genom bidrag från EU:s budget, återställningsprogram och EIB och kombinationer med privat finansiering underlättas. Tekniskt stöd ska kanaliseras via myndigheter, utbildning och gröna jobb underlättas. Industrialisering ska främjas med hänsyn till hållbara lösningar, genom bland annat ecodesign och BIM. Design och grannskapsbaserade modeller ska stödjas, liksom bostäder till överkomligt pris för att motverka energifattigdom.

Offentliga aktörer ska vara föregångare och gröna upphandlingskriterier ska utvecklas. Initiativet ska även beakta förnybar energi och system för värme och kyla. Strategin konkretiseras i förslagen till flera reviderade direktiv i juli och december 2021.

Energieffektiviseringsdirektivet EED föreslås revideras i flera delar som inte berördes 2018. Det omfattar kraven på offentliga byggnader (art 5–6), slutanvändning (8), leverantörsidan (14–15), energitjänster (16 & 18) samt konsumenter (12 & 19).

Energieffektiviseringsdirektivet (EED) höjer EU:s bindande mål och stärker uppföljningen av medlemsländernas bidrag. Principen energieffektivitet först ska tillämpas vid beslut om planer, policy och investeringar. Medlemsstaterna får ökade krav att spara 1,5 % per år även framöver. Det ska göras utan negativ effekt på sårbara konsumenter. Offentlig sektor ska reducera energianvändningen med 1,7 % per år, en takt som ligger över svensk praxis. Offentliga organ ska renovera 3 % av sin golvyta per år till Near Zero Energy Building (NZEB), dvs. Boverkets byggregler för nya byggnader.

SKR har tidigare motsatt sig ett sådant krav då det inte tar hänsyn till hur energieffektivisering bedrivs i kommuner och regioner och riskerar bli mycket kostsamt. Offentliga organ ska sikta på att bara hyra lokaler i energiklass A och B, trots att det inte finns någon standardisering av klasserna mellan medlemsstaterna. I Sverige motsvarar det max 75 % av energikravet i BBR.

Medlemsstaterna ska se till att offentliga organ bara upphandlar energieffektiva produkter. Energitjänstekontrakt (EPC) i offentliga lokaler ska övervägas. Medlemsstaterna får kräva att offentliga organ ställer bredare hållbarhetskrav i upphandling, inklusive livscykelkrav på klimatprestanda och EU:s kriterier för grön offentlig upphandling (GPP). Medlemsstaterna ska ta fram vägledning för att tillämpa livscykelkostnader i upphandling.

Direktivet ska även utveckla fjärrvärme, fjärrkyla & kraftvärme. Lokala och regionala planer ska tas fram. De årliga ökningarna som föreslås är i flera fall redan tillgodosedda inom svenska nivåer. Men det finns detaljproblem såsom att andelarna förnybart & restvärme räknas var för sig och inte sammantaget.

I Förnybarhetsdirektivet (RED) kan de ökade kraven på biobränslen leda till betydande administration även för mindre energianläggningar. I Energiskattedirektivet föreslås skatt baserat på energiinnehåll och hållbarhet. Även hållbara biobränslen ska dock beskattas, på halva nivån för fossil energi.

Direktivet för byggnaders energiprestanda (EPBD) som ska presenteras i december 2021 kommer sannolikt omfatta nya krav på Byggnaders minimala energiprestanda. Där finns ansatser i Frankrike och Nederländerna som förbjuder uthyrning av byggnader med dålig energiprestanda, kopplat till bidragsmöjligheter. Översyn väntas även kring energideklarationer, renovering etc.

Förslagen innehåller således en hel del problematisk detaljstyrning. SKR ser samtidigt positivt på ökade stödmöjligheter för att uppmuntra en ökad renoveringstakt. Tillgång till nya lån och stöd är helt avgörande på många håll i EU.

Kommissionen: *Strategi för renoveringsvågen, Konsultation EED, Konsultation RED*
Kontakt: *Andreas Hagnell*

EU:s taxonomi för hållbara aktiviteter

EU:s gemensamma klassificeringssystem – eller taxonomi – ska fungera som ett verktyg för att definiera vad som kan anses vara hållbara aktiviteter och investeringar inom bland annat industri, byggnader, energi, transporter, vatten och avfallshantering.

Taxonomi gäller i första hand finansföretag och hållbarhetsredovisningar för större företag, men väntas indirekt bli styrande för projekt i kommuner och regioner via motsvarande krav på gröna obligationer och med troliga smittoeffekter på EU-stöd och annan EU-reglering. Initiativet utgör en av åtgärderna i EU:s handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt.

Kommissionens förslag till delegerade akter och kriterier för klimatmålen presenterades i april 2021 för att efterlevas från år 2022, om inte parlamentet eller rådet skulle välja att fälla förslaget.

Förslaget innehåller flera rimliga krav som att hållbar energiproduktion ska ha lägre klimatpåverkan än 100 g CO₂/kWh. Nya byggnader ska vara minst 10 procent bättre än nationella byggregler och vid renovering ska energieffektiviseringen vara minst 30 procent, samtidigt som enstaka energieffektiviseringsåtgärder kan få stöd.

Det finns också flera krav som är problematiska. Biodrivmedel räknas inte för bussar, bilar och lätta lastbilar. Energiutvinning ur avfall ingår inte i taxonomi. Klimatberäkningar ska göras inte bara för byggmaterial och konstruktion av byggnader, som i det svenska arbetet med klimatdeklarationer, utan för hela livscykeln inklusive drift och rivning. Höga krav på analys och klimatanpassning ställs på byggnads- och projektnivå, snarare än på plan-nivå.

Summan av alla krav för att undvika skada på andra miljömål och verifieringen av dessa riskerar därtill att resultera i tung administration för svenska kommuner och regioner som vill genomföra ambitiösa satsningar och även mindre projekt inom byggnader, förnybar energi, hållbara transporter etc.

Förslag till taxonomi för de fyra återstående miljömålen är på konsultation 31 juli–24 september 2021.

SKR samarbetar med de nordiska kommunbankerna och flera andra nätverk i denna fråga och har medverkat i en arbetsgrupp under EU:s generaldirektorat för energi (DG Energy).

Regeringen: *Taxonomi ska göra det enklare att identifiera och jämföra miljömässigt hållbara investeringar*

Kommissionen: *EU-Taxonomi för hållbara aktiviteter*

Ministerrådet: *Pressmeddelande*

Kontakt: *Andreas Hagnell*

EU:s nya strategi för klimatanpassning

Den 24 februari antogs en ny EU-strategi för klimatanpassning. Den bygger på 2013 års strategi för klimatanpassning och syftar till ”flytta fokus från problem till lösningar, från planering till genomförande”. Målsättningen är att stärka kunskaper om klimatförändringarna och dess effekter, öka motståndskraften och förbättra genomförandet av anpassningsåtgärder. Även det internationella klimatanpassningsarbetet betonas som viktigt. Bland annat finns en vision att EU år 2050 ska vara motståndskraftigt och anpassat till följderna av klimatförändringarna, vilket Sveriges regering ställer sig bakom. Någon uttalad implementering av EU:s strategi i Sverige finns inte – däremot har vi en nationell strategi som inkluderar flertalet myndighetsuppdrag och samarbeten.

Klimatförändringarna påverkar både kommuner och regioner. Såsom även nämns i strategin finns problem i hur de praktiskt tas hänsyn till – osäkerheter i underlag och prognoser, oklar ansvarsfördelning för exv. bebyggd miljö, brister i finansiering med mera. SKR följer frågorna noga och har ett nära samarbete med Boverket, MSB och flertalet andra myndigheter som berörs av klimatanpassning. Förbundet bevakar utvecklingen av svensk lagstiftning och ansvarsfördelning och agerar i frågorna på olika sätt.

Regeringen: *Info om Sveriges nationella strategi för klimatanpassning, Info om framtagandet av strategin i Sverige*

Kommissionen: *Info från EU. Kommissionen om EU:s nya strategi*

Kontakt: *Emilie Gullberg*

Ren luft – framtiden för EU:s politik inom ramen för ambitionen om noll föroreningar

Kommissionen har som en del av den europeiska gröna given presenterat en ny nollutsläppsplan för luft, vatten och mark. Som en del av planen ser EU över luftkvalitetsdirektivet för att bättre anpassa luftkvalitetsstandarderna till Världshälsoorganisationens rekommendationer. I en inledande konsekvensbedömning, (färdplan) beskrivs det tillvägagångssätt för kommissionens antagande som planeras under andra halvåret 2022. Rapporten innehåller en analys av utsikterna för luftföroreningarna i EU fram till 2030 och därefter. Rapporten inkluderar de åtgärder som medlemsstaterna föreslår i sina nationella luftvårdsprogram.

Luftföroreningar utgör fortfarande den största miljörelaterade hälsoriskerna i EU, och orsakar varje år knappt 500 000 förtida dödsfall. Luftföroreningar är kopplade till luftvägs- samt hjärt- och kärlsjukdomar, stroke och cancer. De har också betydande negativa effekter på klimatet, ekosystemen, den bebyggda miljön – inklusive kulturarvet – och ekonomin. Det krävs ytterligare insatser för att skydda allmänheten från den negativa effekt som luftföroreningar utgör för deras hälsa.

Luftkvaliteten i Europa har gradvis förbättrats under de senaste åren, men många medlemsstater uppfyller inte de nuvarande normerna och majoriteten av länderna är för närvarande föremål för överträdelseförfaranden. Sverige har med anledning av detta ändrat i luftkvalitetsförordningen så att perioderna av överskridanden ska bli så korta som möjligt. Vidare föreslås, i en svensk utredning, att staten ska ta ett större ansvar för jämförbara data och att bistå kommunerna vid framtagande av åtgärdsprogram.

Direktivet om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar är det viktigaste lagstiftningsinstrumentet för att uppnå EU:s mål i programmet för ren luft i Europa som innebär att fram till 2030 minska hälsoeffekterna med hälften jämfört med 2005. I direktivet, fastställs nationella åtaganden om utsläppsminskningar för var och en av EU:s medlemsstater för perioden 2020–2029 samt mer långtgående åtaganden från och med 2030. Värt att notera är att partiklarna PM_{2.5} ingår som föroreningarna för vilka obligatoriska utsläppsminskningar har fastställts. Utsläppsminskningarna uttryckts som en procentandel av utsläppen för respektive förorening under basåret 2005.

SKR arbetar med frågan genom europeiska regionkommittén och med genomförandet i Sverige. SKR anser att det behövs en sektorsövergripande strategi som även beaktar de andra politikområdena där källor till utsläpp finns. Vidare menar förbundet att den lokala och regionala nivån inte har rådighet i alla avseenden för att ensamt klara miljökvalitetsnormerna, utan också är beroende av ett nationellt agerande. Slutligen menar SKR att det måste finnas tillräckliga ekonomiska incitament och verktyg för att finansiera de åtgärder som krävs för att klara kraven och nå det långsiktiga målet. Detta gäller särskilt om luftkvalitetsstandarderna anpassas till Världshälsoorganisationens rekommendationer.

Kommissionen: *Rapport översyn av Luftkvalitet*

Kontakt: Kerstin Blom Bokliden

Prioriterad fråga 2021: EU:s avloppsdirektiv – bättre hänsyn till lokala förutsättningar

Svenska kommuner och regioner påverkas av EU:s vattenlagstiftning både i rollen som verksamhetsutövare och tillsynsmyndighet. SKR arbetar för ambitiösa regelverk, utan detaljstyrning och med ett tydligt uppströmsperspektiv. Det är mer kostnadseffektivt att ställa högre krav på producenter av kemikalier och läkemedel än ökade krav på rening i renings- och vattenverk.

Avloppsdirektivet

Det trettio år gamla avloppsdirektivet ses just nu över. SKR välkomnar revisionen, dels eftersom direktivet är föråldrat och inte driver miljöskyddet tillräckligt kraftfullt, och dels för EU-domstolen har avvisat Sveriges användning av kallt-klimatundantaget.

Sverige har tillämpat det undantag för kallt klimat som finns i direktivet och förutsatt att det ska gälla även här, trots att det i artikel 4.2 står att läsa att det enbart gäller för orter som ligger 1 500 meter över havet. Artikel 4 i direktivet, som antogs innan Sverige gick med i EU, tar sikte på Alpregionerna. Biologisk rening är dock lika svårt i kallt klimat även på lägre höjd och SKR menar därför att direktivet måste ändras så att kallt avloppsvatten i norra Europa likställs med kalla avloppsvatten på hög höjd inom övriga EU.

SKR menar också att när kommissionen beslutat att inte revidera ramdirektivet för vatten måste möjligheten att få bygga och bygga ut miljöskyddande avloppsreningsverk istället säkerställas genom ändringar i avloppsdirektivet. Allt oftare får kommuner inte tillstånd att bygga ut reningsverk för att skydda miljön när deras befolkningar växer. Anledningen är att EU:s ramdirektiv för vatten sätter stopp när reningsverket inte kan kompensera utsläpp från fler människor med bättre teknik.

I kommissionens förberedande arbete med revisionen framgår att det finns ambitioner om att utvidga direktivet till att omfatta också dagvattenhantering, mindre avloppsanläggningar samt enskilda avlopp. SKR ställer sig skeptiskt till att utvidga direktivets omfattning och menar att dessa påverkanskällor redan idag regleras genom åtgärdsprogrammen som hör till ramdirektivet för vatten.

Lagstiftarna måste säkerställa att kravställandet är rimligt och i proportion till riskerna och att tillräcklig hänsyn tas till de olika förhållanden som råder inom EU vad gäller till exempel klimat, naturgivna förutsättningar samt hur glest befolkade olika områden är.

En offentlig konsultation hölls under våren och sommaren 2021.

Kommissionen: *EU:s direktiv om avloppsvatten*

Svenskt vatten: *EU böter – Sverige både fälls och frias, Debattartikel i Svenska dagbladet*

Kontakt: *Maja Högvik*

Badvattendirektivet

Kommissionen har påbörjat utvärderingen av badvattendirektivet som handlar om förvaltning av större offentliga badplatser. Enligt direktivet ska badplatser registreras och få en badvattenprofil som bland annat beskriver vattenkvaliteten och eventuella föroreningskällor. Badvattenkvaliteten provtas och besiktigas också regelbundet. Det är kommunerna som sköter badplatserna under badsäsongen.

En färdplan för revisionen har presenterats och en offentlig konsultation väntas under 2021.

Kommissionen: *Färdplan för revision*

Kontakt: *Maja Högvik*

Cirkulär ekonomi och avfall

I mars 2020 presenterade kommissionen en ny handlingsplan för att mobilisera industrin för en cirkulär ekonomi, där Europa ska leda utvecklingen kring bland annat engångsplaster och mikro-plaster. Strategin har ett uppströmsperspektiv, det vill säga att fokus läggs på design- och tillverkningsprocessen – snarare än nedströms, på avfallshanteringen. SKR välkomnar detta.

SKR har inkommit med synpunkter på handlingsplanen genom europeiska Regionkommittén. SKR betonade i arbetet med att ta fram Regionkommitténs yttrande bland annat att uppströmsperspektivet måste beaktas samt att det bör övervägas om andra mått än BNP ska användas för att mäta utveckling i en cirkulär ekonomi. Båda dessa frågor finns nu belysta det färdiga yttrandet.

Enligt kommissionens handlingsprogram för 2021 har det annonserat att andra lagstiftningsåtgärder som ska hanteras är initiativet för hållbara produkter, inklusive en översyn av ekodesign-direktivet (lagstiftning, inklusive konsekvensbedömning, artikel 114 i EUF-fördraget) samt kretsloppsinitiativet för elektronik (icke-lagstiftning). Detta kommer att presenteras under fjärde kvartalet 2021. SKR välkomnar lagstiftningsförslagen och ser att ekodesign-direktivet bör uppdateras vad avser reparerbarhet på produkter och krav på inblandning av sekundär råvara i nya produkter.

Regionkommittén: *Yttrandet om en ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin*

Kommissionen: *En ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin*

Kontakt: *Åsa Paletun*

Europeiska kemikaliemyndighetens arbete med begränsningar av mikroplaster

Europeiska kemikaliemyndigheten (ECHA) arbetar för närvarande med förslag om hur mikroplaster kan begränsas. SKR har nationellt och tillsammans med andra länders kommunförbund inom den europeiska kontexten varit aktiv i frågan om att mikroplastspridning måste begränsas uppströms och kommunicerat detta med bland annat ECHA.

ECHA:s kommitté för riskbedömningar, RAC, och ECHA:s kommitté för samhällsekonomiska analyser, SEAC, har lämnat ett yttrande i frågan och under 2021 ser SKR det som rimligt att Kommissionen kommer att lämna ett lagförslag i frågan.

Ur ett nedströmsperspektiv innebär ett lagförslag om begränsningar av tillsatta mikroplaster i konstgräsplaner att kommunernas krav på vattenrening blir mindre.

ECHA: *Mikroplaster*

Kontakt: *Åsa Paletun*

Prioriterad fråga 2021: Mobilitet och infrastruktur

En mycket viktig del i omställningen till ett klimatneutralt EU 2050 är att minska växthusgasutsläppen från transportsektorn. Transporter står för ca 25 procent av EU:s totala utsläpp av växthusgaser och har fram till pandemin ökat i takt med befolkningstillväxt och ekonomisk tillväxt. För att uppnå målet om klimatneutralitet 2050 beräknas transportutsläppen behöva minska med minst 90 procent.

Som en del av den europeiska gröna given lanserade kommissionen en ny strategi för smart och hållbar mobilitet i slutet av 2020. Ansvarig kommissionär för transportområdet och strategin är Adina Vălean. Strategin pekar på elektrifiering och digitalisering som viktiga delar för omställning och hållbar mobilitet. Till strategin finns också en handlingsplan med 82 punkter som ligger till grund för omställningen av transportsektorn under kommande år.

Den snabba omställningen av transportsektorn leder till en rad åtgärder på EU-nivå som också påverkar svensk lagstiftning. Sverige är på många sätt väl rustade för denna omställning, och många regioner och kommuner har arbetat med ambitiösa regionala och lokala klimatmål under lång tid. Däremot utformas vissa av EU:s direktiv på ett sätt som inte är optimalt ur svensk synvinkel och det är därför viktigt att ha framförhållning för detta men också att driva dessa frågor på EU-nivå.

SKR anser att det är positivt att EU driver en offensiv klimatpolitik, och att en omställning till en fossilfri transportsektor är en nödvändig åtgärd som också ligger helt i linje med svenska ambitioner. SKR menar dock att det är viktigt att ha ett teknikneutralt förhållningssätt i omställningen, där inte hållbara biodrivmedel missgynnas. SKR menar också att hänsyn måste tas till de nordiska förhållandena utifrån dess geografi och tillgänglighet.

Kommissionen har under sommaren 2021 lagt fram ett paket med ändringsförslag för en rad direktiv, det så kallade Fit for 55, för att EU:s nya klimatmål till 2030 ska kunna nås. Det gäller även flera direktiv med bäring på transporter. År 2021 är också "The European Year of Rail".

Kommissionen: *Järnvägsåret*

Kontakt: *Emma Ström och Ulrika Palm*

Översyn av TEN-T

EU:s transportpolitik, driven genom Fonden för ett sammanlänkat Europa (FSE) och de transportsystem som definieras i det Transeuropeiska transportnätverket (TEN-T), är viktiga mekanismer för utveckling av ett sammanlänkat europeiskt transportsystem. EU:s transportpolitik är även av betydelse för nationell och regional utveckling, inte minst i gränsregioner som ett komplement till den nationella infrastrukturplaneringen.

EU har genom TEN-T definierat nio prioriterade kärnkorrider som ska utvecklas fram till 2030 och utgöra ryggraden i Europas transportsystem. Sverige är sammankopplat med TEN-T via Scanmed-korridoren (Scandinavian-Mediterranean Core Network Corridor), som är Europas längsta transportkorridor och förbinder Norden med Medelhavet. Under 2021 har förlängningar av stamnätsskorridorerna införlivas i nätet vilket för svensk del innebär att Botniska korridoren ingår i ScanMed-korridoren.

En översyn av TEN-T riktlinjerna har pågått sedan 2019. Senast år 2023 ska kommissionen vara klara och under hösten 2021 väntas ett första förslag remitteras. De nya riktlinjerna väntas ha ett starkare fokus än sin förlaga på ett klimatneutralt EU år 2050 såsom beskrivs i den gröna given, digitalisering av transportsystemet samt målen i strategin för hållbar och smart mobilitet.

SKR: *Yttrande översyn riktlinjer för TEN-T*

Kommissionen: *Information om översynen, på engelska*

Kontaktperson: *Emma Ström*

Hållbara transporter i stadstrafiken

Hållbar rörlighet i städer är en av EU:s stora utmaningar. Vägtransporter är en av de främsta orsakerna till luftföroreningar och växthusgasutsläpp i stadsområden och enbart samhällets kostnader för trafikstockningar uppgår till omkring 270 miljarder euro per år inom EU.

År 2013 offentliggjorde kommissionen paketet för rörlighet i städer och avsatte ytterligare medel till rena stadstransporter för perioden 2014–2020. En utvärdering har skett av paketet och SKR:s styrelse antog i november 2019 ett yttrande om det. SKR ansåg att åtgärder för att lösa problemen med rörlighet i städerna måste utgå från lokala förutsättningar, och att alla invånare ska ges förutsättningar till en god livsmiljö och tillgänglighet till hållbar mobilitet. SKR framhöll också att det finns ett värdefullt samspel mellan stad och land, varför transportsystemet måste vara sammanhängande.

Europeiska revisionsrätten har i en rapport från mars 2020 undersökt effekterna av kommissionens paket för hållbar rörlighet i städer. I rapporten framkom att det inte fanns några tecken på grundläggande förändringar i medlemsländernas strategier eller några tydliga tendenser mot mer hållbara transportsätt. Enligt granskningen krävs ett effektivt och välintegrerat kollektivtrafikenät, med olika transportalternativ för att lyckas få medborgare att övergå från personbilstransporter till renare transportmedel såsom gång-, cykel- och kollektivtrafik.

Under september 2021 genomfördes ett öppet samråd för att få in synpunkter inför en ny strategi för hållbar stadstrafik. EU:s stadsområden behöver nå målen inom strategin för hållbar och smart mobilitet och förbättra livskvaliteten för EU:s befolkning i städer.

Kommissionen: *Särskild rapport om hållbar rörlighet i EU:s städer*

SKR: *Remissvar om utvärdering av paketet för rörlighet i städer*

Kontakt: *Ulrika Palm*

Utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen

Det nuvarande direktivet om utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen antogs 2014 och har syftat till att påskynda utbyggnaden av infrastruktur för alternativa drivmedel och elfordon längs det europeiska vägnätet. Under våren/sommaren 2020 genomfördes ett öppet samråd för att utvärdera direktivets effektivitet, aktualitet och ändamålsenlighet.

SKR ställde sig positiva till en översyn av direktivet i samrådet 2020. Förbundet framhöll att direktivet skulle ta större hänsyn till kommuner och regioners förutsättningar, samt att de svenska förhållandena gällande biobränsleproduktion och distribution borde beaktas i högre grad. SKR framförde också att direktivet tydligare borde framhålla förnybarhet som ett kriterium för alternativa bränslen. SKR har sedan tidigare också välkomnat en gemensam teknisk standard för infrastruktur för alternativa bränslen på EU-nivå, men förhållit sig kritiska till delar med hög detaljreglering.

Som en del i klimatpaketet Fit for 55 har kommissionen skickat ut ett förslag till ändringar av direktivet för utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen. Detta ska nu förhandlas mellan medlemsstaterna och rådet. SKR har lämnat synpunkter till infrastrukturdepartementet inför förhandlingarna.

Kommissionen: *Utvärdering av direktivet för utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen*

SKR: *Yttrande antaget i SKR:s styrelse juni 2020*

Kontakt: *Ulrika Palm*

Digitalisering

Att forma Europas digitala framtid

Slovenien agerar ordförandeland för unionen under hösten och är därmed sist ut av den nuvarande trion tillsammans med Tyskland och Portugal.

Bland de frågor som Slovenien kommer arbeta med under hösten kopplat till digitalisering ser vi att AI, data och dataekonomi, samt reglering kring roaming lyfts fram som prioriterade område. Förslagen kring AI, data förvaltning och den förväntade kommande förslaget om datalag

Kommissionen väntas presentera ett förslag gällande en Datalag (Data Act) för Europa under hösten, i maj månad presenterade kommissionen sin konsekvensbedömning av det kommande förslaget som därefter genomgått en samrådsperiod.

Det kommande initiativet är tänkt att omfatta delar av dataekonomin och tar sitt avstamp från den Europeiska strategin för data och kompletterar det tidigare förslaget om dataförvaltning som presenterades i november 2020. I samrådet beskrev kommissionen förslagets uppgift som att skapa en rättvis dataekonomi genom delning och tillgång till data, både mellan företag och mellan företag och myndigheter. Därmed rör det frågan om ägarskap av data, ett inte helt okontroversiellt ämne.

Förslaget är som sagt länkat till förslaget om dataförvaltning (Data Governance Act), en policy portfölj som snart kommit till stadiet av förhandlingar mellan Europaparlamentet och Rådet så

fort medlemsländerna kommit överens om en gemensam position, parlamentets ITRE-utskott godkände ett förslag till betänkande i juni i år och gav samtidigt rapportören ett förhandlingsmandat. I skrivande stund har inte rådet nått en gemensam position.

Ett annat förslag från kommissionen där arbetet kommer inledas under hösten bland intuitionerna är gällande en gemensam europeisk digital identitet (EUID). Förslaget presenterades i slutet av maj och förordningen ska skapa en ram för en gemensam europeisk digital identitet. Grunden för förslaget är inrättandet av en gemensam europeiskt e-identitetsplånbok där personlig data kan lagras tex identitetsuppgifter och officiella handlingar, medborgare ska ha full kontroll över vilka personuppgifter som man vill dela av det som finns lagrat. Plånboken ska godtas i alla medlemsstater och offentliga tjänster samt även vissa privata tjänster kommer ha en skyldighet att erkänna denna europeiska digitala identitet. Viktigt är poängtera att detta är även fortsättningsvis är medlemsstaten som tillhandahåller ens digitala identitet, verktyget ska utvidga nationella e-id-systems funktion. Tanken är att detta ska bidra till att möta den ökade efterfrågan som finns att använda gränsöverskridande offentliga och privata onlinetjänster, på ett säkert och effektivt sätt. Portföljen ligger hos ITRE-utskottet i Europaparlamentet som utsåg en rapportör för yttrandet i slutet av juni.

Ett stort fokus för kommissionen de senaste åren har varit artificiell intelligens (AI). Först ut presenterades etiska riktlinjer kopplat till användningen av AI-system. Kommissionen har sedan dess följt upp med ett förslag till lagstiftning på området som presenterades i april 2021 och föreslår där ett rättsligt ramverk för AI i Europa kopplat till de etiska riktlinjerna, utvecklingen av system och hur de används utifrån ett riskbaserat angreppssätt. Kommissionen tar upp fyra kategorier: oacceptabel risk; högrisk; begränsad risk och minimal risk. Exempelvis återfinns kritiskinfrastruktur, anställningsförfarande, rättsväsende och demokratiska processer inom kategorin ”högrisk-system”, för att använda AI inom dessa krävs då enligt förslaget att det uppfylls en rad hårt satta kriterier samt att systemet godkänns via en CE-märkning. I dagsläget faller mestadelen av system som används in under ”minimal risk”, enligt kommissionen. System här får användas utan restriktioner men kan omfattas av insynskrav. Frågan behandlas nu i Europaparlamentets IMCO-utskott, där en rapportör utsågs i juni 2021. Processen är därmed högaktuell under hösten. SKR har lämnat in ett remiss svar gällande AI-förordningen till infrastrukturdepartementet.

Under våren presenterades även ett förslag till digitala mål för 2030, den så kallade ”digitala kompassen”. Kommissionen föreslår att arbetet med den digitala omställningen bör kretsa kring fyra övergripande områden: kompetens; Säker och hållbar digital infrastruktur; digital omställning av näringslivet; och digitalisering av offentlig service. Inom dessa områden finns där vidare konkretiserade mål som medlemsländerna bör uppnå inom ramen för digital omställning. Till exempel att det till 2030 att 80 % av befolkningen har grundläggande digitala färdigheter, att 5G ska finnas överallt, att 75 % av företagen använder molntjänster/AI/stordata, att 100 % av viktig offentlig service ska erbjudas online, att alla har tillgång till patientjournaler online och att 80 % av EU-medborgare använder digitalt id. Kompassen blir ett sätt att konkretisera målen som finns kring den digitala omvandlingen som pågår nu inom unionen.

Kommissionen ämnar att underlätta måluppfyllelsen för medlemsländerna genom att påskynda och underlätta olika gränsöverskridande projekt via faciliteten för återhämtning och resiliens, sammanhållningsfonderna samt andra aktuella program. Målsättningen är att det finns en interinstitutionell förklaring kring den digitala kompassen innan 2021 är över.

Den 15 september håller kommissionens ordförande, Ursula von der Leyen, sitt tal om tillståndet i unionen. Ett tal som innehåller en genomgång om vad som gjorts men ett starkt fokus på vad som behövs prioriteras framåt. Då digitalisering är ett av kommissionens sex prioriterade områden lär det med största sannolikhet finnas initiativ av intresse att bevaka under hösten.

SKR följer utvecklingen i Europas digitala omställning och bevakar de initiativ som presenteras.

Kontakt: *Dag Håkansson*

EU-direktiv om åtgärder för att minska kostnaderna för utbyggnad av höghastighetsnät för elektronisk kommunikation

Med stöd av lagen (2016:534) om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät (den s.k. utbyggnadslagen) kan den som vill bygga ut fast eller trådlöst bredband få tillträde till andras infrastruktur eller samordna sin utbyggnad med andra – allt för att bredbandsutbyggnad ska bli billigare. Utbyggnadslagen bygger i sin tur på EU-direktivet om åtgärder för att minska kostnaderna för utbyggnad av höghastighetsnät för elektronisk kommunikation.

Vi är mitt uppe i den digitala omställningen och pandemin har på olika påskyndat denna process. Kommissionen har mot bakgrund av det tagit initiativ till en översyn av direktivet dels för att se hur medlemsstaterna har implementerat direktivet dels för att undersöka om det går att ta ytterligare steg för att underlätta utbyggnaden av bredband. Kommissionen bjöd därför in till en öppen konsultation som avslutades i mars 2021.

Som en del i arbetet har kommissionen sammanställt en verktygslåda med goda exempel från medlemsländerna. Ett avsnitt i verktygslådan rör tillståndsgivning och hur den processen skulle kunna förenklas i syfte att underlätta bredbandsutbyggnaden. I Sverige berörs utöver kommunerna också Lantmäteriet och PTS. SKR har tagit initiativ till en dialog med Infrastrukturdepartementet och berörda myndigheter om innebörden av föreslagna åtgärder som kan komma att omfattas i den kommande revideringen av direktivet. Tidplanen för revideringen av direktivet är satt till 2022. Ett reviderat direktiv kan leda till uppdaterad lagstiftning eller förändrade instruktioner till berörda myndigheter.

Kommissionen: *Kommissionens toolbox*

Kontakt: *Ellinor Ivarsson*

Aktiviteter inom e-upphandling och e-handel

Direktivet om e-fakturerings vid offentlig upphandling är implementerat i medlemsstaterna. För Sveriges del är det genom lagen om elektronisk fakturerings till följd av offentlig upphandling. Lagen trädde i kraft den första april 2019.

Nu är det fokus på de nya annonsformulären, eForms som ska gälla från senast november 2023. I medlemsstaterna förbereds nu för implementeringen av dessa formulär, bland annat gällande vilka uppgifter som ska vara frivilliga respektive obligatoriska. Arbete pågår för bärvarande inom Finansdepartementet med förslag som förväntas komma på remiss i början av hösten 2021.

I Sverige finns en nationell statistikdatabas på plats där information om annonserade upphandlingar finns, se www.upphandlingsmyndigheten.se

Inom EU-kommissionen (DG GROW) och särskilt inom EXEP (Multistakholder Expert group on e-Procurement) pågår ett initiativ ”Data analytics” och nu aktuellt är kring Public Procurement Data. Syftet är att tillgängliggöra upphandlingsdata och förfrågan finns till medlemsstaterna om medverkan i detta. Det finns tre olika scenarier. Det första är att samla in data från annonser i TED, det andra är att utöka till även medlemsstaterna annonser som inte publiceras i TED (huvudsakligen under tröskelvärdena) och som ett tredje scenario inkluderas även data från de faktiska inköpen. Ett ”Public Procurement Data Governance Framework” planeras att ta fram

Inom EXEP pågår även slutförandet av en guideline om Dynamic Purchasing Systems (DPS). Användningen av dynamiska inköpssystem är ännu inte hög inom EU men med denna handledning är förhoppningen att kunskapen om detta såsom ett alternativ till bl a ramavtal ska öka. Handledningen beräknas publiceras i början av hösten 2021.

EXEP, bestående av representanter från alla medlemsländer, ska främja införandet av e-upphandling. Gruppen arbetar kunskapsbyggande och arbetar med införande av elektronisk offentlig upphandling, om interoperabilitet och standarder. Från Sverige deltar representanter från Finansdepartementet, SKR och Upphandlingsmyndigheten. Flera rapporter har publicerats på kommissionens webbplats (DG GROW).

Arbetet i standardiseringsorganisationen CEN fortsätter i viss omfattning vad avser utveckling av e-handelsmeddelanden.

OpenPeppol innebär en infrastruktur för bl a e-handelsmeddelanden och alltför använde Peppols infrastruktur och dess meddelanden, särskilt e-fakturan, Peppol BIS Billing 3.

Kommissionen: *E-upphandling*

SKR: *E-handel och e-upphandling*

Övrigt: *CEN TC 440, SFTI, OpenPEPPOL*

Kontakt: *Kerstin Wiss Holmdahl*

Regional utveckling och samarbete

Prioriterad fråga 2021: Horisont Europa

Horisont Europa, ramprogrammet för forskning och innovation, lanserades i februari 2021. Utlysning av medel inom ramen för programmet har dock försenats, och med undantag av de särskilda utlysningar som gjorts för att stödja forskning om Covid-19 och pandemin, inte kommit igång förrän under sommaren 2021. Budgeten för programmet har efter slutförda förhandlingar landat på 95,5 miljarder euro. Som tidigare rapporterats har ramprogrammet en stark och tydlig inriktning på samhällsrelevans och nyttiggörande av forskning och innovation.

Under sommaren 2021 har kommissionen haft flera lanseringsevent för programmet, för både policyaktörer och potentiella deltagare.

Det är framför allt programmets pelare 2 ”Globala utmaningar och europeisk industriell konkurrenskraft – samhällsutmaningar och industri-teknik” samt pelare 3 ”Innovativa Europa – ökat genomslag och innovation” som innehåller finansieringsmöjligheter av intresse för regioner och kommuner, främst genom bildande av eller deltagande i europeiska partnerskap.

Vinnova har nationellt genomförandeansvar för stora delar av programmet (Vetenskapsrådet ansvarar för pelare 1 där tonvikten ligger på akademisk grundforskning), och har utökat sin organisation av NCP:er för att kunna stödja svenska aktörer genom hela processen, se www.vinnova.se.

Kommissionen: *Horisont Europa*

Kontakt: *Eva Marie Rigné*

Sammanhållningspolitiken 2021–2027

EU:s sammanhållningspolitik

Sammanhållningspolitiken 2021–2027 omfattar för Sveriges del, åtta regionala regionalfundsprogram (ERUF) och ett nationellt program samt ett nationellt program för socialfonden (ESF+) samt Interreg programmen där Sverige medverkar. De styrande EU-förordningarna beslutades i juni. Lagstiftningspaketet för sammanhållningspolitiken 2021–2027 som omfattar 373 miljarder euro är nu beslutade. Lagstiftningspaketet inkluderar: förordningen om gemensamma bestämmelser för fonder med delad förvaltning, förordningen om Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och sammanhållningsfonden, Förordningen om Europeiska socialfonden+ (ESF+), Interregförordningen, med särskilda bestämmelser för målet Europeiskt territoriellt samarbete med stöd av Europeiska regionala utvecklingsfonden och finansieringsinstrument för externa åtgärder.

De politiska målen för 2021–2027 är:

- › Ett smartare EU genom innovation, digitalisering, ekonomisk omvandling och stöd till små och medelstora företag.
- › Ett grönare, koldioxidfritt EU där man genomför Parisavtalet och investerar i energiomställning, förnybar energi och klimatåtgärder.
- › Ett mer sammanlänkat EU med strategiska transportnät och digitala nät.
- › Ett mer socialt EU som följer principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter och stöder bra arbetstillfällen, utbildning, kompetens, social inkludering och en jämlik hälso- och sjukvård.
- › Ett EU som står närmare medborgarna genom att stödja lokala utvecklingsstrategier och hållbar stadsutveckling i hela EU.

Under hösten kommer regeringen besluta om partnerskapsöverenskommelse som ska ange fondernas målsättning och inriktning samt synergier dem emellan. Därjämte kommer regeringen även besluta om programmet för rättvis omställning med de fyra omställningsplanerna för Gotland, Västra Götaland, Norrbotten och Västerbotten samt de nio regionalfondsprogrammen och socialfondsprogrammet. Förväntningarna är att kommissionen godkänner programmen under hösten 2021. De första utlysningarna förväntas i början av året 2022.

För regionalfondsprogrammen är de enskilt största åtgärderna fortfarande investeringar i innovation och företagande i programmen för 2021–2027. Men jämfört med programperioden 2014–2020 i regionalfonden så avsätts det betydligt större andel till insatser för grön omställning och betydligt större andel medel till andra digitaliseringsinsatser är bredbandsinfrastruktur. Även en betydligt större andel avsätts för insatser till kompetensutveckling i näringslivet.

Sverige kommer att ingå i 13 Interregprogram. En förändring är att Interreg Nord och Interreg Botnia-Atlantica slås samman och bildar ett nytt program Interreg Aurora. I övrigt kommer tidigare Interreg program finnas kvar om än vissa delvis omfattar lite nya geografier. Arbetet med att ta fram nya program och besluta vad de ska ha för tematisk inriktning pågår under hösten. De flesta programmen ser ut att kunna komma igång vid årsskiftet 2021–2022. Förutom ovan nämnda prioriteringar har Interregprogrammen två Interregspecifika mål där projekt ska bidra till att förbättra den institutionella kapaciteten hos myndigheter, effektivisera den offentliga förvaltningen, få bort

gränshinder samt bygga upp ömsesidigt förtroende mellan människor och bidra till ett tryggare och säkrare Europa genom externa åtgärder exempelvis migrationshantering.

Efter regeringsbeslut om det nya socialfondsprogrammet kommer en förfrågan till regionerna gå ut om att ta fram regionala planer. Kommissionen förväntas kunna godkänna programmet innan årsskiftet. Programstart blir då i början av 2022 även för socialfondsprogrammet. Programmet omfattar bland annat insatser för stärka individers ställning på arbetsmarknaden och ge stöd till kompetensutveckling och kompetensväxling.

Den slutliga fördelningen av medel mellan alla programmen presenteras under hösten.

Kommissionen: Lagstiftningspaket, EUs industristrategi

Kontakt: Fredrik Berglund

EU:s industristrategi

Med utgångspunkt i pandemins effekter på EU:s ekonomi och industri presenterade EU-kommissionen under våren 2021 en uppdatering av EU:s industristrategi som initialt presenterades våren 2020.

Strategin omfattar tre områden för insatser:

- › Grön omställning och digital omställning
- › Den inre marknadens motståndskraft
- › Global konkurrenskraft – stärka EU:s strategiska autonomi

Kommissionen ska tillsammans med medlemsstaterna arbeta för att snabba på investeringarna i förnybar energi och nät och ta bort hinder. För att stödja insatserna för återhämtning och utveckla digital och grön kapacitet, ska kommissionen bistå EU-länderna inom gemensamma multinationella projekt för att maximera investeringarna från faciliteten för återhämtning och resiliens.

Kommissionen vill se en inre marknad som är bättre förbered på framtida kriser och strategin befäster att ett så kallat ”nödlägesinstrument för den inre marknaden” ska tas fram och kunna användas om liknande situationer uppstår igen. Partnerskap inom Horisont Europa ska föra samman privata och offentliga medel för att finansiera forskning och innovation om teknik och processer som är koldioxidsnåla.

Kommissionen vill rikta mer insatser för att trygga vissa värdekedjor, varor och produkter, som är av essentiell betydelse för EU. En övervakning av den inre marknaden med en årlig analys av tillståndet på den inre marknaden behövs, bland

annat i 14 industriella ekosystem: bygg och anläggning, digitala teknik, hälsa, livsmedel, förnybar energi, energiintensiva industrier, transport och fordon, elektronik, textilier, rymd- och försvarsindustrin, kulturella och kreativa näringar, turism, närhetsekonomi, social ekonomi, detaljhandeln.

Övervakning av strategiska beroenden: publicering av en första rapport med en analys av EU:s strategiska beroenden. I rapporten kartläggs 137 produkter i känsliga ekosystem där EU är mycket beroende av utländska källor.

För att stärka EU:s strategiska oberoende vill kommissionen se diversifierade internationella partnerskap där handel och investeringar fortsätter att spela en avgörande roll i uppbyggnaden av EU:s ekonomiska resiliens. Industriallianser kan också vara ett lämpligt verktyg om de snabbar på verksamhet som annars inte skulle utvecklas och där de hjälper till att locka privata investerare för att diskutera nya företagspartnerskap och affärsmodeller. Kommissionen håller på att förbereda lanseringen av alliansen för processorer och halvledarteknik och alliansen för industridata, edgeteknik och molnteknik och undersöker hur alliansen för bäraraketer och alliansen för nollutsläppsflygplan kan utformas.

SKR deltog vid EU-skrådet i början av sommaren 2021.

Kommissionen: *EU industristrategi*

Kontakt: *Helena Gidlöf, Helena Linde*

Långsiktig vision för EU:s landsbygdsområden

Under sommaren 2021 presenterade kommissionen sin långsiktiga vision för EU:s landsbygdsområden. I visionen har kommissionen identifierat trender, utmaningar och möjligheter för EU:s landsbygdsområden.

Visionen tar sin utgångspunkt i utmaningar som många landsbygdsområden står inför, så som minskande och åldrande befolkning liksom bristande tillgänglighet, såväl vad gäller transportinfrastruktur som digitalinfrastruktur och tillgången till offentlig service. Klimatförändringarna lyfts

också särskilt fram som något som drabbar landsbygdsområden särskilt hårt, med förstörda skördar och skogsbränder t.ex. I visionen framhålls också möjligheter som landsbygdsområdena har. Bl.a. nämns den gröna omställningen som kan leda till arbetstillfällen och det uppsving som vi nu ser till följd av pandemin med ett ökat distansarbete och ökade möjligheter att arbeta och bo utanför städerna.

I visionen har kommissionen formulerat 10 målsättningar. Det handlar bl.a. om att politiken bör främja en utveckling av landsbygdernas attraktivitet som bygger på deras specifika särdrag, att människor på landsbygden ska känna sig delaktiga i utvecklingsarbetet liksom främjande av lokalproduktion där man använder sig av hållbara produktionsätt. Man lyfter också särskilt fram den gröna given och landsbygdernas bidrag till det arbetet liksom att politiken bör främja tillgången till ny teknik, nyföretagande samt tillgången till offentlig och kommersiell service.

Kommissionen avser inrätta en s.k. landsbygds-giv, som ska främja samarbetet mellan förvaltningsnivåer. Man kommer också att arbeta fram en handlingsplan för visionen. Kommissionen har också för avsikt att inrätta en s.k. mekanism för landsbygdssäkring – där all EU-politik ska granskas utifrån ett landsbygdsperspektiv. Ett särskilt observationsorgan kommer att inrättas inom kommissionen för att ytterligare förbättra insamling och analys av data från landsbygdsområden.

Regionkommittén lämnar sina synpunkter på landsbygdsvisionen i januari 2022.

Kommissionen: *En långsiktig vision för EU:s landsbygdsområden*

Kontakt: *Ellinor Ivarsson*

Sysselsättning, arbetsmarknad och socialpolitik

Prioriterad fråga 2021: Den sociala dimensionen av EU genom en rättvis och inkluderande återhämtning för alla

Under 2017 presenterade kommissionen ett socialt paket, som inkluderade ett förslag till proklamation om en europeisk pelare för sociala rättigheter, samt ett reflektionspapper om den sociala dimensionen av EU:s framtid. Den sociala pelaren, med sina 20 principer för lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, rättvisa arbetsvillkor samt social trygghet och social integration, antogs vid det sociala toppmötet i Göteborg senare samma år. Med hänvisning till den sociala pelaren har kommissionen lagt fram en rad såväl rättsligt bindande som icke rättsligt bindande initiativ. Flera förslag till direktiv på arbetsrättens område har presenterats. Några av direktivförslagen är fortfarande under behandling, men ett par av dem – arbetsvillkordirektivet och direktivet om balans mellan arbete och privatliv – har antagits och ska nu genomföras i medlemsstaterna. Kommissionen har också infört en social resultattavla som en del av den europeiska planeringsterminen.

Att den sociala dimensionen, inklusive den sociala dialogen (dialogen med arbetsmarknadens parter), fortsatt står högt på EU:s dagordning och

har fått ett ytterligare fokus på sig, syns också genom kommissionens framlagda handlingsplan för den sociala pelarens genomförande, det sociala toppmötet under det portugisiska EU-ordförandeskapet i Porto i maj i år och kommissionens fortsatta arbete med hur dialogen med och mellan arbetsmarknadens parter kan stärkas.

SKR anser att kommunernas och regionernas roll som arbetsgivare samt utförare och beställare av välfärdstjänster är avgörande för den sociala sammanhållningen, jämställdheten och sysselsättningen i Europa. Ett starkt deltagande från arbetsmarknadens parter, kommuner och regioner, i såväl framtagandet som genomförandet av EU-initiativ på det sociala området, är nödvändigt för att åtgärderna ska få lämplig och reell effekt.

SKR arbetar fortsatt med de frågor som lyfts ovan inom ramen för den sociala dimensionen av EU, och bedriver ett aktivt påverkansarbete, både som enskilt förbund och genom våra medlemskap i SGI Europe (f.d. CEEP), CEMR, HOSPEEM och EFEE, på såväl nationell som europeisk nivå.

Några av frågorna med bäring på Arbetsgivarpolitik presenteras nedan i detta kapitel.

Kontakt: Jeanette Grenfors, Malin Looberger

Handlingsplanen för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och det sociala toppmötet i Porto

Den 4 mars 2021 presenterade kommissionen en handlingsplan för genomförandet av den sociala pelaren som sitt bidrag till det sociala toppmötet i Porto.

Handlingsplanen ska enligt kommissionen ses som ett socialt regelverk med konkreta, gemensamma åtgärder av medlemsländerna och EU för att ytterligare genomföra principerna i den sociala pelaren, med aktivt deltagande av arbetsmarknadens parter och civilsamhället. I planen föreslås tre överordnade mål för EU på områdena sysselsättning, kompetens och social trygghet, vilka ska uppnås till år 2030: 1. Minst 78 % i åldern 20–64 år ska ha jobb. 2. Minst 60 % av alla vuxna ska delta i utbildning varje år. 3. Antalet personer som riskerar fattigdom eller social utestängning ska minska med minst 15 miljoner. Målen är enligt kommissionen förenliga med FN:s mål för hållbar utveckling och fastställer en gemensam ambition för ett starkt socialt Europa tillsammans med en omarbetad social resultattavla inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Handlingsplanen innehåller också en lista över de olika initiativ och förslag som kommissionen har eller kommer att lägga fram i olika frågor såsom minimilöner, lönetransparens, arbetsvillkor på digitala plattformar, distansarbete, rätten att koppla ned, en ny arbetsmiljöstrategi, dialogen mellan arbetsmarknadens parter, kollektiva förhandlingar för egenföretagare, miniinkomster, individuella utbildningskonton och effektiva aktiva arbetsmarknadsåtgärder.

Den 7–8 maj i år arrangerade det portugisiska EU-ordförandeskapet ett socialt toppmöte i Porto för att stärka Europas sociala dimension för en rättvis, inkluderande och motståndskraftig återhämtning och grön digital omställning. Toppmötet var ett förnyat åtagande på högsta politiska nivå och följde samma upplägg som toppmötet i Göteborg 2017, med en högnivåkonferens och ett informellt möte med EU:s stats- och regeringschefer. Mötesdeltagarna ställde sig bakom de tre överordnade målen för EU 2030 om sysselsättning, kompetens och social trygghet som kommissionen föreslagit. Vid mötet antog också det portugisiska

ordförandeskapet, kommissionen, EU-parlamentet och de europeiska sektorövergripande arbetsmarknadsparterna BusinessEurope, SMEUnited, SGI Europe och Europafacket ”the Porto Social Commitment” och EU:s stats- och regeringschefer antog Portoförklaringen. Dessa dokument är en vägledning i EU:s fortsatta arbete med frågorna.

SKR har sedan tidigare välkomnat den europeiska pelaren för sociala rättigheter som ett politiskt måldokument, inte ett rättsligt instrument, och stödjer genomförandet i form av gemensamma europeiska målsättningar, riktlinjer och erfarenhetsutbyten inom det social- och sysselsättningspolitiska området. Den hanteras bäst inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Det är dock den lokala och regionala nivån som måste äga besluten och ha ansvaret för hur de gemensamma målen ska nås. Pelarens princip om att stärka den sociala dialogen mellan arbetsmarknadens parter på såväl nationell som europeisk nivå, med full respekt för parternas självständighet, olika arbetsmarknadssystem och kollektivavtal och ett starkt stöd och samrådsförfarande i god tid och på ett meningsfullt sätt, är avgörande för pelarnas genomförande.

SKR bedömer kommissionens olika lagstiftningsförslag med hänvisning till pelaren var för sig. Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna och full respekt för rådande befogenhets- och kompetensfördelning mellan den nationella och den europeiska nivån gör sig enligt förbundet starkt gällande vid bedömningen av lämpligheten av EU-lagstiftning på arbetsrättens område. Förbundet förutsätter att regering och riksdag fortsatt värnar den svenska kollektivavtalsmodellen.

SKR har på olika sätt deltagit aktivt i kommissionens arbete med att ta fram handlingsplanen och med förberedelserna inför toppmötet i Porto. Det har skett genom att svara på särskilda samråd och att delta vid särskilda samrådsmöten och andra möten, som enskilt förbund och genom förbundets medlemskap i SGI Europe, CEMR och HOSPEEM, på nationell och europeisk nivå.

Kommissionen: *Handlingsplanen för pelaren
The Porto Social Commitment, Portoförklaringen*

Kontakt: *Jeanette Grenfors, Malin Looberger*

EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om tillräckliga minimilöner i Europeiska unionen

EU-kommissionen presenterade i oktober 2020 ett förslag till direktiv där de föreslår att de länder som har lagstadgade minimilöner ska enas om en rad kriterier för hur sådana beräknas, bland annat genom köpkraft, levnadsomkostnader och lönetillväxt.

Direktivförslaget innehåller ett förslag till undantag som är helt centralt för SKR och den svenska modellen, men vår bedömning är att just detta inte är helt vattentätt. Undantaget stadgar att ingenting i direktivet ska tolkas så att det ålägger medlemsstaterna en skyldighet, där lönebestämning uteslutande säkerställs genom kollektivavtal, att införa en lagstadgad minimilön eller att göra kollektivavtalen allmänt tillämpliga.

I korthet föreslår kommissionen att länder som redan har nationell lagstiftning om minimilöner:

- › Låter fler arbetstagare omfattas av minimilöner
- › Inför en adekvat lagstadgad minimilön med tydliga regler, objektiva kriterier och regelbundna och snabba uppdateringar
- › Främjar fungerande kollektiva förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter

Alla medlemsländer uppmanas även att :

- › Införa en nationell övervakning av regelefterlevnaden kring minimilön
- › Lämna årliga nationella rapporter till EU-kommissionen
- › Vidta ytterligare åtgärder för att öka täckningen av hur många som arbetar under kollektivavtal och i extra hög grad om färre än 70 procent av de anställda berörs av kollektivavtal
- › Förbättra tillämpningen och övervakningen genom att:
 - vidta åtgärder för att säkerställa att ekonomiska aktörer i offentlig upphandling följer de löner som fastställs i relevanta kollektivavtal eller med lagstadgade minimilöner där de finns,
 - utveckla effektiva verktyg för datainsamling om minimilöntäckning och minimilönernas tillräcklighet,

- säkerställa arbetstagarnas tillgång till effektiv och opartisk tvistlösning och rätt till prövning, inklusive frågan om tillräcklig minimilön, utan att det påverkar särskilda former av prövning och tvistlösning enligt kollektivavtal.
- föreskriva effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för överträdelser av nationella bestämmelser om minimilön.

SKR och övriga centrala arbetsmarknadsparter har till arbetsmarknadsdepartementet yttrat sig över EU-kommissionens förslag. Tyvärr resulterade inte SKR:s och i slutänden Sveriges begäran om subsidiaritetsprövning något på europeisk nivå.

SKR ingår tillsammans med övriga svenska arbetsmarknadsparter i en referensgrupp i frågan på arbetsmarknadsdepartementet. Syftet med referensgruppen har varit att samråda med arbetsmarknadens parter, som har ett huvudansvar för lönebildningen i Sverige, med utgångspunkt i kommissionsordförandens tidiga löfte om ett EU-initiativ om minimilön. Det pågår även ett omfattande lobbyarbete från svenska och nordiska arbetsmarknadsparter gentemot kommissionen och andra EU-institutioner. SKR har även varit mycket aktiva i SGI Europe – Swedens (f.d. CEEP Sverige), SGI Europas (f.d. CEEP) och CEMR:s arbete med deras respektive olika samrådssvar, deltagit vid samrådsmöten med kommissionen och i övrigt påverkansarbete.

SKR huvudståndpunkt är att avvisa kommissionens förslag då EU saknar kompetens på området, och det saknas rättslig grund för att föreslå ett EU-direktiv om minimilöner. Artikel 153 (5) i fördraget säger tydligt att bestämmelserna i artikel 153 inte ska tillämpas på löneförhållanden.

SKR:s inställning till denna och liknande frågor är att det för förbundets medlemmar är av största vikt att den svenska kollektivavtalsmodellen fortsatt värnas. Lönesättning ska fortsatt vara medlemsstaternas och parternas ansvar. Det finns inget utrymme i EU-fördragen att hantera lönebildning genom instrument i form av direktiv eller standarder på EU-nivå. Det råder en stark samsyn mellan de svenska parterna, regeringen och riksdagen i denna fråga.

Under 2021 har både parlamentet och rådet arbetat kring sina positioner och synpunkter kring förslaget. Det kommer de att fortsätta med det under hösten 2021. Rådet lyckades inte komma till en allmän inriktning före sommaren utan fortsätter det arbetet under hösten. Parlamentet kommer troligen ha sin omröstning kring förslaget i september månad.

SKR: Yttrande

Kommissionen: Pressmeddelande

Kontakt: Jeanette Grenfors, Malin Looberger

EU-kommissionens förslag till direktiv om lönetransparens

Den 4 mars i år presenterade EU-kommissionen ett förslag till direktiv om stärkt tillämpning av likalöneprincipen mellan kvinnor och män genom insyn i lönesättningen och skärpta efterlevnadsmekanismer, det så kallade lönetransparensdirektivet.

Direktivförslaget innehåller olika bestämmelser om insyn i lönesättning och bättre tillgång till rättslig prövning. Det handlar bl.a. om omfattande regler om insyn i lönesättning före anställning, förbud att fråga arbetssökanden om dennes lönehistorik, rätt till löneinformation för anställda, deras företrädare och tillsynsorgan, offentliggörande av denna information, lönerapportering, gemensamma lönebedömningar, omvänd bevisbörda, arvoden och rättegångskostnader.

Arbetsmarknadsdepartementet har en referensgrupp i frågan med arbetsmarknadens parter och direktivförslaget har varit ute på remiss. Det råder en god samsyn mellan de svenska parterna, regeringen och riksdagen i denna fråga.

I SKR:s remissvar avstyrker förbundet direktivförslaget, i sin nuvarande utformning, eftersom det strider mot subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Förslaget innebär en risk för ingrepp i den svenska kollektivavtals- och lönesättningsmodellen, ändrar ansvaret från ett svenskt perspektiv, medför en avsevärd administrativ, praktisk och ekonomisk börda och är tvistedrivande.

SGI Europe har skrivit ett yttrande med ändringsförslag om förslaget. SKR deltog i detta arbete. Rådet och parlamentet arbetar med sina positioner och synpunkter kring förslaget.

I rådet pågår fortfarande en första läsning av förslaget med frågor och svar. Parlamentet kommer troligen att anta sin första rapport i frågan i september.

Kommissionen: Förslag till lönetransparensdirektiv

SKR: SGI EU yttrande

Kontakt: Jeanette Grenfors och Malin Looberger

EU:s strategiska ram för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen 2021-2027

Coronapandemin har visat hur viktiga åtgärder för hälsa och säkerhet på våra arbetsplatser är, inte minst för att skydda arbetstagarnas hälsa, men även för samhällets funktion och den ekonomiska och sociala verksamheten.

EU:s strategiska ram för arbetsmiljö 2021-2027 och EU-kommissionens nya strategi kommer att ha tre övergripande fokusområden; den gröna och digitala omställningen, den demografiska utvecklingen och förändringar av den traditionella arbetsmiljön samt att förebygga olyckor och sjukdomar och öka beredskapen inför eventuella framtida kriser.

Den strategiska ramen är inriktad på tre huvudmål genom förändring, förebyggande och beredskap för de kommande åren.

- 1. Förebygga och hantera förändringar i den nya arbetsvärlden:** För att säkerställa säkra och hälsosamma arbetsplatser under de digitala, gröna och demografiska övergångarna kommer kommissionen att se över arbetsplatsdirektivet och direktivet om utrustning för bildskärmar och uppdatera skyddsgränserna för asbest och bly. Den kommer att utarbeta ett initiativ på EU-nivå med anknytning till psykisk hälsa på arbetsplatsen som bedömer framväxande frågor som rör arbetstagarnas psykiska hälsa och lägger fram riktlinjer för åtgärder.
- 2. Förbättra förebyggandet av arbetsrelaterade sjukdomar och olyckor:** Denna strategiska ram kommer att främja en nollvision för att eliminera arbetsrelaterade dödsfall i EU. Kommissionen kommer också att uppdatera EU:s regler om farliga kemikalier för att bekämpa cancer, reproduktiva sjukdomar och luftvägssjukdomar.

- 3. Ökad beredskap för eventuella framtida hälsohot:** Med lärdomar av den nuvarande pandemin kommer kommissionen att utveckla nödförfaranden och vägledning för snabb utplacering, genomförande och övervakning av åtgärder i potentiella framtida hälsokriser, i nära samarbete med folkhälsoaktörer.

Åtgärderna inom den strategiska ramen kommer att genomföras genom följande:

- › stark social dialog
- › ett stärkt evidensbaserat beslutsfattande
- › förbättrad efterlevnad och övervakning av befintlig EU-lagstiftning
- › medvetandehöjande åtgärder
- › mobilisera finansiering för att investera i arbetsmiljö, bland annat från EU-medel som återhämtnings- och resiliensfaciliteten och sammanhållningspolitikens fonder

SKR deltog vid SGI Europas och HOSPEEMs samrådsmöte med kommissionen och de europeiska arbetsmarknadsparterna innan kommissionen presenterade den strategiska ramen.

Kommissionen: Om arbetsmiljö, På kommissionens sida med fakta och FAQ kan du hitta mer info,

Här kan ni också hitta mer information på EU OSHA Arbetsmiljöbyråns webbplats

Kontakt: Jeanette Grenfors, Malin Looberger

Utmaningar och arbetsvillkor för arbete i plattformar

EU-kommissionen har uppmärksammat frågan om arbete i plattformar och den därigenom snabbt förändrade arbetsmarknaden. Kommissionen pekar på fördelarna med plattformarbete i form av ökad flexibilitet, effektivitetsvinster, ett enklare inträde på arbetsmarknaden samt möjligheten till extra inkomster. Samtidigt innebär plattformarbete enligt kommissionen bland annat en ökad risk för utsatthet och lägre grad av socialt skydd. Frågan har enligt kommissionen blivit allt mer aktuell under Coronapandemin. I slutet av 2021 kommer kommissionen därför att presentera ett förslag till lagstiftning i frågan.

Kommissionen har identifierat sex frågor som den bedömer vara särskilt angelägna att titta närmare på: anställningsstatus, arbetsförhållanden inklusive hälsa och säkerhet, tillgång till socialt skydd, gränsöverskridande frågor, transparent algoritmisk hantering, samt tillgång till kollektiva förhandlingar och representation.

I november förra året bjöd kommissionen in SGI Europe till ett möte tillsammans med de övriga europeiska arbetsmarknadsparterna som SKR medverkade vid.

Förslaget föregås för närvarande av ett samråd i två steg med de europeiska arbetsmarknadsparterna. SGI Europe svarade på det första samrådet och håller för närvarande på med att svara på det andra. SKR deltar i detta arbete.

SKR:s och SGI Europas ingång i frågan är att det redan idag finns ett regelverk på EU-nivån, i form av direktiv och rådsrekommendationer för anställda respektive egenföretagare, som i många fall täcker in plattformarbetare. Det är viktig att arbetstagarbegreppet fortsatt definieras på nationell nivå, eftersom definitionen inte bara påverkar arbetsrätt utan även andra frågor såsom socialförsäkringsrätt och skattefrågor. Medlemsstaternas olika arbetsmarknadssystem, kollektivavtal, parternas autonomi och rådande kompetens- och befogenhetsfördelning mellan EU och medlemsstaterna måste respekteras när kommissionen lägger fram sitt förslag.

Kommissionen: Pressmeddelande

Kontaktperson: Jeanette Grenfors och Malin Looberger

Vård, omsorg och folkhälsa

Prioriterad fråga 2021: EU-kommissionens förslag till förordning om gemensam utvärdering av medicinsk teknik

Kommissionen lämnade i januari 2018 ett förslag till en ny förordning om utvärdering av medicinsk teknik – läkemedel och medicintekniska produkter – som syftar till ökat samarbete mellan medlemsländerna. Syftet med förordningen är skapa ett gemensamt ramverk för utvärdering av läkemedel och medicinteknik och att undanröja hinder på den inre marknaden genom att skapa förutsägbarhet för företag och enhetliga krav på dokumentation. Det ska också motverka dubbelarbete och skapa långsiktigt EU-samarbete på detta område.

Förordningen kommer att innebära att kliniska utvärderingar av medicinsk teknik, så kallad HTA (Health Technology Assessment), ska göras unionsgemensamt. Förslaget omfattar alla nya läkemedel som är föremål för EU-gemensamt godkännande, samt vissa medicintekniska produkter och diagnostik. En koordineringsgrupp ska samsättas med ansvar för metoder och processer för arbete och utnämning av arbetsgrupper från medlemsländerna som genomför utvärderingarna. Data och resultat delas på en gemensam IT-plattform. Icke-kliniska HTA-analyser, exempelvis hälsoekonomiska, etiska eller organisatoriska, kommer fortsatt göras på nationell nivå och det

gemensamma arbetet ska inte påverka enskilda länders beslut om exempelvis pris och subvention av produkterna.

Trilogerna mellan rådet, kommissionen och Europaparlamentet avslutades 30 juni, då rådet och parlamentet antog HTA-förordningen. Det ursprungliga förslaget har genomgått vissa förändringar, som innebär att de obligatoriska inslagen i stor utsträckning luckrats upp. Det innebär ett större utrymme för nationell flexibilitet i hur de gemensamt framtagna utvärderingarna av läkemedel och medicinsk teknik ska användas. Detta är i stor utsträckning i linje med vad SKR framfört i sitt remissyttrande kring förordningen, och i ändringsförslag till Europaparlamentet. Förordningen kommer att implementeras stegvis under flera år, de första åren endast för avgränsade grupper av läkemedel.

SKR har haft kontinuerlig dialog med både Socialdepartementet och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) som stöttat Socialdepartementet under rådsförhandlingarna. SKR upplever att TLV, Socialdepartementet och SKR har haft en samsyn kring förslaget till förordning. SKR kommer att bevaka implementeringen av förordningen.

Kommissionen: Förslag till förordning om utvärdering av direktiv 2011/24/EU

Kontakt: Sofie Alverlind

EU:s hantering av covid-19-krisen

Europa drabbades i början av 2020 av ett utbrott av covid-19, som i mars helt lamslog stora delar av Europa. Utbrottet klassificerades vid denna tidpunkt också officiellt av WHO som en global pandemi. Hanteringen av denna pandemi och dess ekonomiska, sociala och hälsomässiga konsekvenser har sedan dess fullständigt överskuggat allt annat EU-samarbete.

EU och dess medlemsländer har sedan pandemin bröt ut arbetat tillsammans för att värna människors liv och hälsa. EU har vidtagit en lång rad åtgärder i syfte att begränsa smittspridningen, säkra tillgången till medicinska förnödenheter, främja forskning om behandling av och vaccin mot covid-19, stimulera sjukvårdssamarbete mellan medlemsländerna och bekämpa desinformation om det nya coronaviruset och covid-19. En överenskommelse träffades dessutom under våren 2020 om att använda alla tillgängliga medel i 2020 års EU-budget till att stödja de europeiska hälso- och sjukvårdssystemen.

För att hjälpa medlemsländerna såg kommissionen tidigt till att de kunde få tillgång till medicinsk utrustning, till exempel respiratorer och skyddsmasker, genom så kallade rescEU-beredskapslager. Dessutom inledde EU fyra stora internationella anbudsförfaranden i syfte att ge medlemsländerna möjlighet att gemensamt köpa in utrustning och coronatest. EU har också arbetat för att, trots stängda landsgränser mellan medlemsländerna, upprätthålla varuflödena inom unionen och möjliggöra arbetspendling för bland annat sjukvårdspersonal. EU:s ministerråd antog i oktober 2020 en rådsrekommendation, som sedan uppdaterades i juni 2021, om en samordnad strategi för inskränkningar i den fria rörligheten med anledning av covid-19-pandemin.

Kommissionen beslutade i mars 2020 om harmoniserade standarder för att genom en snabbare och mindre dyr utvärderingsprocedur underlätta för tillverkare att tillhandahålla skyddsutrustning av hög kvalitet. Efter en brådskande begäran från kommissionen kom dessutom de europeiska standardiseringsorganisationerna, i samarbete med sina 34 medlemsländer, överens om att fritt tillgängliggöra ett antal europeiska standarder för viss medicinteknisk utrustning och personlig

skyddsutrustning. Våren 2020 beslutade Europaparlamentet och rådet, på kommissionens förslag, att skjuta upp genomförandet av förordning (EU) 2017/745 om medicintekniska produkter (MDR) i ett år. Den nya förordningen började istället att gälla den 26 maj 2021.

Inom ramen för unionens sjukvårdsstyrka, har EU underlättat för medlemsländerna att bistå varandra med medicinsk personal, i syfte att lätta på trycket på hälso- och sjukvården i de värst drabbade delarna av Europa. Några medlemsländer har också tagit emot patienter i behov av intensivvård från andra, hårdare drabbade länder och bistått med respiratorer och fältsjukhusutrustning. EU-kommissionen har även anslagit medel till utbildning i intensivvård för vårdpersonal som vanligtvis inte arbetar inom intensivvården.

Under 2020 inleddes stora insatser för att få fram vaccin mot coronaviruset. EU:s forsknings- och innovationsprogram – Horisont 2020 och Horisont Europa – finansierar ett stort antal forskningsprojekt och forskarteam i olika länder i Europa för att få fram vaccin mot covid-19 och förbättra diagnostik, beredskap, klinisk vård och behandling.

I mitten av juni 2020 presenterade kommissionen en strategi för att påskynda utveckling, tillverkning och distribution av vaccin mot covid-19. Denna följdes i oktober upp av ett meddelande om vilka frågeställningar som medlemsländerna bör beakta i utarbetandet av sina strategier avseende vaccination mot covid-19. EU-kommissionen slöt 2020 avtal med flera olika läkemedelsföretag om leverans av vaccin mot covid-19 i de fall dessa har godkänts av berörda myndigheter. Ett första vaccin mot covid-19 godkändes av den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA i slutet av december 2020, varefter vaccinering kunde inledas i stor skala runt om i EU:s medlemsländer.

I juli 2020 tecknade kommissionen avtal med läkemedelsbolaget Gilead för att säkerställa EU-ländernas tillgång till läkemedlet Remdesivir för behandling av covid-19. Kommissionen har på motsvarande sätt även avtalat om leverans av ett antal läkemedel som används för intensivvård och medlemsländerna kan avropa vid behov. EU-kommissionen publicerade i maj 2021 en strategi för utveckling av och tillgång till covid-19-behandlingar som omfattar hela livscykeln för läkemedel från forskning, utveckling och tillverkning till upphandling och distribution.

I syfte att ytterligare stärka beredskapen, presenterade kommissionen i mitten av juli 2020 meddelandet "EU:s hälsoberedskap i närtid inför covid-19-utbrott". Detta följde kommissionen upp med en uppsättning rekommendationer i syfte att säkerställa en gemensam hållning och effektivare teststrategier i hela EU. Kommissionen har därefter även antagit en rekommendation om användning av snabba antigenester för diagnos av covid-19-infektion. I januari 2021 antog EU:s medlemsländer, inom ramen för EU:s eHälsonätverk och med stöd av EU-kommissionen, riktlinjer för vaccinationsbevis för medicinska ändamål i syfte att stödja interoperabilitet och göra intygen mer enhetliga. Riktlinjerna är huvudsakligen inriktade på covid-19-vaccination, men skulle i framtiden även kunna användas som en grund för att intyga andra vaccinationer eller profylax.

En stor fråga under våren 2021 har, vid sidan om tillgången till vaccin, varit hur den fria rörligheten inom EU ska kunna främjas på ett smittsäkert sätt. I mars 2021 presenterade EU-kommissionen dels ett meddelande om en gemensam väg för Europas säkra återöppnande, dels ett förslag till förordning om ett "digitalt certifikat" för information om att innehavaren är vaccinerad, har testats negativt för covid-19 eller har tillfrisknat från covid-19. Förordningen antogs av rådet och Europaparlamentet i juni 2021 och gäller från 1 juli 2021. I Sverige kallas certifikaten för "covidbevis" och det är E-hälsomyndigheten som ansvarar för utfärdandet. Till en början utfärdades enbart vaccinationsbevis, men sedan augusti 2021 utfärdas även testbevis och tillfrisknandebevis.

I maj 2020 föreslog kommissionen, inom ramen för det reviderade förslaget till EU:s nästa långtidsbudget och återhämtningsplan, att det skulle inrättas ett nytt och kraftigt förstärkt hälsoprogram för perioden 2021–27 ("EU för hälsa"). Syftet med programmet är bland annat att stärka hälsoskyddet och förbereda unionen för framtida hälsokriser. Rådet och Europaparlamentet enades under hösten 2020 om att avsätta 5,1 miljarder euro till detta program. Dessutom förstärktes EU:s civilskyddsmekanism "rescueEU" med 1,9 miljarder euro via Next Generation EU, utöver de redan föreslagna 1,1 miljarderna euro i budgeten. Beslut om nytt hälsoprogram fattades sedan av rådet och Europaparlamentet i mars 2021.

I november 2020 presenterade EU-kommissionen sitt initiativ "Europeiska hälsounionen" som syftar till att stärka EU:s hälsosäkerhetsarbete och bland annat förstärka EU:s smittskyddsmyndighets (ECDC) och läkemedelsmyndighets (EMA) krisberedskap och insatsroll.

Covid-19-pandemin präglade SKR:s och dess medlemmars arbete under 2020 och gör det också 2021. Även om EU:s befogenheter inom hälsoområdet är mycket begränsade och ansvaret för hälso- och sjukvård i grunden ligger på medlemsländerna, välkomnar SKR de insatser som EU har gjort för att främja europeiskt samarbete och underlätta för nationella, regionala och lokala myndigheter att bekämpa covid-19-pandemin. SKR vill dock understryka att de myndigheter och institutioner som sköter verksamheten i normala fall även bör göra det i kris. Det är i den kommunala och regionala förvaltningen som kompetensen och kunskapen om de lokala förutsättningarna finns.

Den svenska regeringen beslutade i juni 2020 att Sverige ska delta i EU-gemensamma upphandlingar för att säkra tillgången till vaccin mot covid-19. SKR stödjer den svenska regeringens strävan att finna en balans mellan nationella behov och solidaritet inom unionen och vill framhålla vikten av att säkra en rättvis global fördelning av vaccin mot covid-19. En optimal global fördelning av vaccindoser är avgörande för att få ett snabbt slut på pandemin och därigenom även övrig påverkan på samhället.

Kommissionen: *Coronavirus response*

Ministerrådet: *Coronapandemin*

Kontakt: *Erik Svanfeldt*

Nytt hälsoprogram "EU för hälsa"

EU:s ministerråd och Europaparlamentet antog i mars 2021 ett nytt program för åtgärder på hälsoområdet ("EU för hälsa") för perioden 2021–27. Syftet med programmet, som omfattar 5,1 miljarder euro, är bland annat att stärka hälsoskyddet och förbereda unionen för framtida hälsokriser.

Det nya programmet innebär en kraftig ambitionshöjning jämfört med tidigare hälsoprogram. Från början var tanken att EU:s hälsoinsatser under programperioden 2021–27 skulle bakas in i programmet ESF+. Men mot bakgrund av covid-19-pandemin, föreslog kommissionen i maj 2020 ett

fristående fjärde hälsoprogram med betydligt mer resurser än det tidigare tredje hälsoprogrammet (2014–2020). Det tidigare programmet omfattade 449 miljoner euro och hälsodelen i ESF+ var tänkt att uppgå till 413 miljoner euro under programperioden. Men nu blev det alltså ett särskilt hälsoprogram ("EU för hälsa") om 5,1 miljarder euro.

Resurserna i det nya hälsoprogrammet ska inte bara gå till krisberedskap och krisbekämpning, utan också användas för insatser inom andra områden. De allmänna målen med programmet är att:

- a) Förbättra och främja hälsan i unionen för att minska bördan av smittsamma och icke-smittsamma sjukdomar genom att stödja hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder, minska ojämlikhet i hälsa, främja en hälsosam livsstil och främja tillgång till hälso- och sjukvård.
- b) Skydda människor i unionen mot allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa, stärka hälso- och sjukvårdssystemens förmåga att reagera på dessa hot och förbättra samordningen mellan medlemsstaterna när det gäller att hantera allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa.
- c) Förbättra tillgången på och åtkomsten till ekonomiskt överkomliga läkemedel och medicintekniska produkter och krisnödvändiga produkter i unionen samt stödja innovation när det gäller sådana produkter.
- d) Stärka hälso- och sjukvårdssystemen genom att förbättra deras resiliens och resurseffektivitet, särskilt genom att i) stödja ett integrerat och samordnat arbete mellan medlemsstaterna, ii) främja genomförandet av bästa praxis och främja utbyte av uppgifter, iii) förstärka hälso- och sjukvårdspersonalen, iv) hantera konsekvenserna av demografiska utmaningar, och v) föra den digitala omvandlingen framåt.

För att uppnå dessa mål ska programmet stödja en lång rad åtgärder, exempelvis lagerhållning av krisnödvändiga produkter; övervakning, förebyggande, diagnos och behandling och vård av icke-överförbara sjukdomar, särskilt cancer; återhållsam och effektiv användning av läkemedel, särskilt antimikrobiella läkemedel; miljövänligare produktion och bortskaffande av läkemedel och medicintekniska produkter; användning av hälsokonsekvensbedömningar av relevanta politiska strategier och utökad nätverksarbete genom bland annat de europeiska referensnätverken för högspecialiserad vård. Rådet och parlamentet har enats om att 20 procent av programmets medel

ska användas till hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser.

Ansvarig för det nya programmet blir det nya genomförandeorganet "Health and Digital Executive Agency (HaDEA) som inledde sin verksamhet den 1 april 2021. EU-kommissionen presenterade i juni 2021 årsarbetsprogrammet för 2021 som omfattar 312 miljoner euro.

SKR anser att det, mot bakgrund av erfarenheterna av krisen till följd av covid-19-pandemin, är rimligt att EU avsätter stora resurser till att förbättra unionens förmåga att förebygga, ha beredskap för och hantera hälsohot och hälsokriser samt att utveckla medlemslänternas samarbete inom detta område. SKR tycker också att det är angeläget att det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet inte nedprioriteras, att medlemsländerna ges inflytande över hur de årliga anslagen används, att jämställdhetsperspektivet finns med vid utformningen och analysen av det arbete som vidtas inom ramen för programmet, samt att insatserna utformas så att de bidrar till utvecklingen av ett miljömässigt och socialt hållbart samhälle.

SKR tycker vidare att det – med beaktande av medlemslänternas rätt att själva bestämma hur hälso- och sjukvården ska utformas, organiseras och finansieras – är bra att ekonomiska resurser avsätts till olika gränsöverskridande sjukvårdsrelaterade samarbeten. Det är också viktigt att stora insatser görs för att motverka antibiotikaresistens, ett hälsohot som kräver både europeiskt och globalt samarbete.

Kommissionen: Kommissionens webbsida om EU:s hälsoprogram "EU för hälsa" 2021–2027, *European Health and Digital Executive Agency (HaDEA)*

Kontakt: Erik Svanfeldt

En europeisk hälsounion

EU-kommissionen tog, utifrån erfarenheterna från covid-19-pandemin, i november 2020 de första stegen för att inrätta en "europeisk hälsounion". Kommissionen presenterade då ett meddelande och tre förslag till förordningar som syftar till att förnya EU:s rättsliga ramverk för hälsosäkerhet, öka samordningen på EU-nivå samt stärka den roll som EU:s smittskydds- och läkemedelsmyndigheter kan spela i krisberedskap och insatser vid hälsokriser.

I paketet ingår ett förslag till ny förordning om allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa. De nya reglerna syftar till att stärka EU:s beredskap och övervakning samt förbättra inrapporteringen av data. Dessutom ges möjlighet att utlysa ett EU-omfattande hälsonödläge och därigenom kunna intensifiera samordning och utveckling, lagring och upphandling av produkter som behövs i krisen.

Vidare föreslås i separata förordningar att Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC) och Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) förstärks och får starkare mandat. ECDC föreslås få ett utökat mandat att stödja kommissionen och medlemsstaterna beträffande epidemiologisk övervakning, beredskap och insatsplanering samt utfärdande av icke-bindande rekommendationer och alternativ för riskhantering. Vidare föreslås att ECDC inrättar en insatsstyrka ("EU Health Task Force") för att stödja lokala insatser mot utbrott av smittsamma sjukdomar i medlemsländer och tredje land samt bildar ett nätverk av EU-referenslaboratorier.

Mandatet för EMA föreslås förstärkas så att myndigheten kan bidra till samordningen av unionsinsatser vid hälsokriser genom att övervaka och minska risken för brist på kritiska läkemedel och medicintekniska produkter samt utfärda vetenskapliga råd om läkemedel som skulle kunna användas för att behandla, förebygga eller diagnostisera de sjukdomar som orsakar dessa kriser. Vidare föreslås EMA få mandat att samordna kliniska prövningar och undersökningar för att övervaka effektiviteten och säkerheten för vacciner.

Kommissionen presenterade inom ramen för detta initiativ också huvuddragen för en framtida ny EU-myndighet för beredskap och insatser vid hälsokriser (HERA). Kommissionen avsåg från början att inrätta en separat myndighet och lägga fram ett lagförslag om HERA i slutet av 2021. Men i september 2021 beslutade kommissionen istället att inrätta HERA som en intern avdelning inom kommissionen. Därigenom kan HERA vara i full drift redan i början av 2022.

Förslagen till nya förordningar behandlas nu i rådet och Europaparlamentet.

SKR är positivt till europeiskt och globalt samarbete för att bekämpa covid-19 och andra allvarliga hälsohot. Detta samarbete måste dock ske med beaktande av subsidiaritetsprincipen och medlemsländernas huvudansvar för såväl hälso- och sjukvård, socialtjänst och folkhälsoarbete som katastrofhantering. EU:s arbete bör inriktas på att

stödja medlemsländerna och deras lokala och regionala myndigheter i arbetet med att hantera hälsohot, främja god folkhälsa och tillhandahålla god hälso- och sjukvård. Förbundet är huvudsakligen positivt till att ECDC:s och EMA:s roller stärks.

Kommissionen: *Kommissionens webbplats om den europeiska hälsounionen*

Kontakt: *Erik Svanfeldt*

EU-kommissionens läkemedelsstrategi

Kommissionen presenterade i november 2020 en ny läkemedelsstrategi för EU, som ska leda till en rad åtgärder. Läkemedelsstrategin har fyra huvudpelare:

- ▶ Säkerställa att patienter har tillgång till effektiva och säkra läkemedel till rimliga och hållbara kostnader och att det forskas fram läkemedel inom områden där det finns stora behov. Här lyfts läkemedel vid ovanliga sällsynta diagnoser och nya antibiotika.
- ▶ Verka för en innovativ och konkurrenskraftig europeisk läkemedelsindustri. Här ryms bland annat att främja digital transformation och användandet av ny teknik.
- ▶ Stärka krisberedskap och försörjningskedjor för läkemedel, bland annat genom att undersöka sårbarheter i tillverknings- och försörjningskedjan och att öka möjligheten att övervaka läkemedelsbrist. Inom detta område ryms också att verka för att minska miljöpåverkan från tillverkning och användning av läkemedel.
- ▶ Stärka EU:s röst globalt i olika internationella forum för att verka för effektiv, säker och hållbar läkemedelstillgång.

Som ett led i strategin och för att uppnå många av målsättningarna i denna, har kommissionen inlett en bred översyn av EU:s allmänna lagstiftning om humanläkemedel. Kommissionen planerar att anta ett nytt förslag till förordning i slutet av 2022. Detta kan potentiellt få en stor påverkan på svensk hälso- och sjukvård.

Under sommaren 2021 genomförde kommissionen ett öppet samråd kring alternativ för att åtgärda brister i förordningarna om läkemedel för barn och läkemedel mot sällsynta diagnoser som identifierats i en översyn. SKR har svarat på samrådet och lyft vikten av att skapa incitament som leder till utveckling av effektiva och väldokumenterade läkemedel, som kommer till användning för patienter.

SKR:s kansli lämnade synpunkter på den färdplan kring läkemedelsstrategin som EU-kommissionen presenterade sommaren 2020. SKR lyfte bland annat vikten av att undersöka orsaker till läkemedelsbrist och arbeta för att minska sårbarheten avseende läkemedelsförsörjning, verka för rimliga läkemedelspriser, åstadkomma en mer transparent och välfungerande läkemedelsmarknad, samt reglera hur data från läkemedelsanvändning kan användas.

SKR kommer att aktivt följa och sträva efter att påverka utvecklingen avseende läkemedelslagstiftningen och andra förslag som presenteras med anledning av läkemedelsstrategin, bland annat genom att ha dialog med regeringskansliet och berörda svenska myndigheter, samarbete med de nordiska grannländerna och medverka i öppna samråd från kommissionen.

Kommissionen: *En läkemedelsstrategi för EU*

Kontakt: *Sofie Alverlind*

Utvärdering av EU:s patientrörlighetsdirektiv

I april 2021 var det tio år sedan EU:s direktiv 2011/24/EU om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård (patientrörlighetsdirektivet) trädde i kraft. Direktivet blev sedan svensk lag den 1 oktober 2013.

Direktivet, som utgår ifrån EU-domstolens rättspraxis och fungerar parallellt med EU:s förordningar om samordning av de sociala trygghetssystemen, ger patienter möjligheter att söka vård i annat EU-/EES-land och sedan i efterhand begära ersättning för sina vårdkostnader från hemlandets sjukvårdssystem eller försäkringskassa. Direktivet lade också grunden för ett utökat europeiskt samarbete inom hälso- och sjukvården genom inrättandet av europeiska referensnätverk (ERN) för högspecialiserad vård och sällsynta diagnoser och främjande av samarbete inom eHälsa och utvärdering av medicinsk teknik (HTA).

EU-kommissionen genomför nu en utvärdering av patientrörlighetsdirektivet. Syftet är att bedöma hur väl EU-reglerna fungerar vad gäller att ge patienter tillgång till bra och säker vård i andra EU-länder och uppmuntra vårdsamarbete över nationsgränserna. Inom ramen för denna översyn, har kommissionen under 2021 genomfört ett öppet samråd för att inhämta synpunkter från medborgare, organisationer med flera på EU:s patienträttigheter och de europeiska referensnätverken (ERN) för högspecialiserad vård och sällsynta diagnoser. Samrådet avslutades den 27 juli 2021.

Kommissionen avser att presentera sina slutsatser av översynen i en rapport andra kvartalet 2022.

Kommissionen: *Kommissionens webbsida om gränsöverskridande vård, Kommissionens webbsida om utvärderingen av direktivet*

Kontakt: *Erik Svanfeldt*

EU:s plan för cancerbekämpning

Kommissionen presenterade i början av 2021 den europeiska cancerplanen Europe's Beating Cancer Plan. Cancer ses som ett av de största hoten mot folkhälsan och kampen mot cancer är en av kommissionens folkhälsoprioriteringar. SKR delar kommissionens problembeskrivningar, och har tillsammans med Regionala cancercentrum i samverkan (RCC) bidragit med synpunkter på färdplanen för arbetet med planen.

Den europeiska cancerplanen omfattar alla faser och aspekter av sjukdomen, från förebyggande åtgärder och tidig diagnos till behandling och uppföljande vård. Cancerplanen är strukturerad runt fyra centrala åtgärdsområden där EU kan tillföra som mest: (1) förebyggande insatser, (2) tidig upptäckt, (3) diagnos och behandling, samt (4) cancerpatienters och canceröverlevares livskvalitet. Medlemsländerna - såväl de nationella som regionala och lokala nivåerna, organisationer och invånare - har understrukit vikten av att EU:s nya cancerplan ska bidra till att uppnå en mer jämlik och tillgänglig cancervård i alla medlemsländer samt angripa olikheter i cancerförekomst och canceröverlevnad.

SKR:s bedömning är att EU:s plan för cancerbekämpning kommer ansluta väl till Sveriges arbete med den nationella cancerstrategin som pågått sedan 2009. Vår etablerade modell med samlad kunskapsstyrning baserad på nationella kunskapsstöd kommer kunna fortsätta tjäna oss själva väl, men kan också bli en förebild för andra medlemsländer inom EU.

SKR avser att följa och bidra till det fortsatta arbetet med den Europeiska cancerplanen i kraft av det arbete som görs inom Regionala cancercentrum i samverkan. Regionrådet i Region Dalarna, Birgitta Sacrédeus, är rapportör för Europeiska regionskommitténs yttrande över cancerplanen. I det arbetet tillhandahåller SKR expertstöd.

Kommissionen: *EU:s plan för cancerbekämpning*

SKR: *Den nationella cancerstrategin*

Kontakt: *Hans Hägglund, nationell cancersamordnare*

Inre marknad och konkurrensfrågor

Prioriterad fråga 2021: Översyn av statsstödsregler- och riktlinjer

EU:s regler för statligt stöd är strategiskt viktiga på många konkurrensutsatta områden eftersom de har betydelse för finansiering med offentliga medel också på kommunal och regional nivå. EU:s regelverk syftar främst till att bevaka intresset av konkurrensneutralitet. På de många områden i kommuner och regioner där privata aktörer verkar parallellt med offentligt verksamhet måste därför hänsyn tas till reglering på EU-nivån.

Fördragens regler, med tillhörande meddelanden och riktlinjer följs upp regelbundet. Inom flera generaldirektorat pågår därför översynsarbete bl.a. i form av ett stort antal s.k. ”fitness checks” och samråd. Dessa har tagit sikte på hur det generella regelverket fungerar och hur det slår i olika verksamheter. Många verksamheter finns i kommuner och regioners kärnområden exempelvis hälso- och sjukvård och social omsorg.

Översynen av reglerna för hälso- och sjukvård och sociala tjänster är bred men rör bl.a. reglerna för finansiering av det som är av allmänt ekonomiskt intresse. Ett syfte är att utvärdera om reglerna för hälso- och sjukvård och sociala tjänster av allmänt ekonomiskt intresse uppfyller målen i det s.k. tjänstepaketet från 2012.

Kommissionen säger sig vilja stödja medlemsstaterna i finansieringen av tjänster som är nödvändiga för enskilda människor och samhället som helhet men betonar att det ska ske utan avkall på kontrollen av statligt stöd. Kommissionen lyfter också fram behovet av att förhindra snedvridning av konkurrensen på befintliga marknader.

Många områden berörs av det breda arbetet på statsstödsområdet. Det handlar om horisontell reglering, som gruppundantagsförordningen och förordningen om statligt stöd av mindre betydelse. Det rör också utpekade verksamhetsområden; som energi och miljöstöd och stöd till forskning och innovation, men också regionala flygplatser och annan lokal infrastruktur.

SKR har som mål att EU i större utsträckning ska respektera kommunernas och regionernas självstyre. Såväl i det korta perspektivet som på lång sikt är det därför nödvändigt att bygga bred politisk förståelse för vad det statsstödsrättsliga regelverket betyder för förutsättningar för organisation och finansiering av vår verksamhet.

Fördragens regler för statligt stöd är i sin utformning enkla. Med statliga medel avses alla former av offentliga medel – också medel från kommuner och regioner. Offentliga medel ska inte användas så att de snedvrider en marknadsfunktionssätt. I sin tillämpning blir dock denna enkla

sanning mycket komplicerad och så teknisk att de politiska dimensionerna skymms. Ska vi bevaka vår organisationsfrihet och vårt självstyre i förhållande till reglerna om statligt stöd kommer det att krävas politiskt engagemang och kunskap om vad som kan påverkas – och vad vi bara har att förhålla oss till.

Under de kommande tre årens arbete kommer många tillämpningsfrågor att bearbetas. Det är då viktigt att vi har både politiska och kunskapsmässiga förutsättningar att bevaka vårt handlingsutrymme, i förhållande till våra parlamentariker, i regionkommittén och inom ramen för våra samarbetsorganisationer på europainivå.

Inre marknaden och statligt stöd

Centrala regler i EUF-fördraget rör förutsättningarna för statligt stöd. Tillämpningen har stor betydelse för den inre marknadens funktions sätt. Inom ramen för kommissionens mandat ses reglerna därför över med jämna mellanrum och tillämpningen utvecklas i meddelanden och förordningar.

Den senaste modernisering av statsstödsregler som har genomförts på EU-nivå har ställt tydliga krav på den lokala och regionala nivån. Det är utan tvekan så att reglerna om offentlig stödgivning har ett skarpare genomslag för lokalt och regionalt beslutsfattande. Exempelvis ställs numera tydliga krav på transparens, former för offentliggörande, årlig rapportering och registerföring av stöd. Kommuner och regioner behöver numera klarare redovisa sina överväganden kring varför vissa finansieringsåtgärder vidtas och på vilken grund de är förenliga med EU:s regler om statligt stöd. När det gäller investeringar i infrastruktur och konkurrensmässiga förutsättningar för exempelvis luftfarten spelar tillämpningen en central roll. Detsamma gäller tillämpningen av EU:s rättsliga regelverk för det som är av allmänt intresse.

Flera viktiga regler på EU-nivå har tidsbegränsad giltighet. Det gäller bland annat förordningarna om förutsättningarna för gruppundantag och så kallade de minimis-stöd. Som ett led i det sedan lång tid planerade översynsarbetet har kommissionen de senaste två åren bjudit in till flera och breda samråd kring reglerna för statligt stöd. Den pågående pandemin har dock gjort det nödvändigt att anpassa översynsarbetet vilket inneburit att giltigheten av vissa regler har förlängts och vissa riktade förändringar har snabbt antagits för att mildra krisens ekonomiska och finansiella effekter.

Giltighetstiden för den allmänna gruppundantagsförordningen (GBER), den så kallade ”de minimis-förordningen” och i riktlinjerna för stöd till företag i svårigheter har förlängts till år 2023. Inom ramen för den pågående översynen har kommissionen konstaterat att reglerna i huvudsak fungerat väl – men att den planerade uppdateringen kommer att reflektera utvecklingen när det gäller både tekniska och marknadsmässiga förhållanden. Kommissionen framhåller att uppdateringen också ska visa följsamhet mot utvecklingen på det digitala området som är sammanflätad med den gröna omställningen. Ett på det viset moderniserat regelverk planeras för antagande under det sista kvartalet 2021.

För andra tidsbegränsade regler har giltighetstiden förlängts till och med år 2021 för ytterligare sju olika riktlinjepaket. Det gäller regionalstödsriktlinjerna, riktlinjerna för riskfinansiering, för miljöskydd och energi, meddelandet om IPCEI (viktiga projekt i den europeiska gemenskapens intresse) och det om STEC (vissa korta exportkrediter). Också för dessa planeras nu för antagande under året. Materiella ändringar i bland annat GBER och de minimis-förordningarna, liksom i riktlinjerna för företag i svårigheter, tar sikte på den grundprincip som hårt begränsar utrymmet att ge stöd till företag i svårigheter. Här införs vissa lättnader som ger ett något större utrymme att för en begränsad tid under och efter krisen ge stöd till företag som hamnat i svårigheter just på grund av coronapandemin. Det gäller bland annat företag som har fått regionala investeringsstöd under GBER. Dessa företag har gjort åtaganden exempelvis när det gäller lokalisering av arbetskraft – dvs har ett företag fått stöd för verksamhet med viss lokalisering har stödmottagaren också åtagit sig att inte flytta verksamheten. Krisen har i många fall gjort det omöjligt att upprätthålla den typen av åtaganden. För att mildra effekterna och klara krisen har därför vissa riktade och tidsbegränsade lättnader redan antagits.

Eftersom behovet av stödåtgärder så påtagligt förändrats av den pågående pandemin får tillämpningen av reglerna för statligt stöd betraktas som mycket föränderlig materia.

Till stöd för kommuner och regioner har regeringen under Upphandlingsmyndigheten inrättat en enhet som kan ge råd och vägledning i bedömningen av vad som kan utgöra statligt stöd och vilka handläggningsåtgärder som behöver vidtas. Myndighetens uppdrag är att ge vägledning till kommuner och regioner med fokus på bostadsförsörjning och bostadsmarknaden, särskilt när det

gäller kommunernas bostadsförsörjning på svaga bostadsmarknader där det finns en rad frågor som rör möjligheterna att ge offentligt ekonomiskt stöd. På myndighetens webbplats finns fyllig och uppdaterad information om utvecklingen av tillämpningen i förhållande till kommuner och regioner.

Kommissionen: *Nyheter om statsstöd, Tidsplan för lagstiftning om statsstöd*

Upphandlingsmyndigheten: *Statsstöd med anledning av covid-19*

Kontakt: *Helena Linde*

Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna

I den industristrategi som presenterades under våren 2020 har kommissionen betonat vikten av gemensamma regler för att undanröja hinder och underlätta rörligheten för varor och tjänster liksom behovet av att skydda konsumenterna i EU. I anslutning till industristrategin har kommissionen också presenterat ett meddelande med en handlingsplan syftande till att undanröja hinder mot rörligheten. I meddelandet beskrivs insatser för bättre regelefterlevnad och genomförande av den inre marknaden. En sådan är inrättandet av en arbetsgrupp för detta. I meddelandet lyfter kommissionen även fram en rad andra konkreta åtgärder, exempelvis kontrollmekanismer och andra verktyg för större följsamhet mot inre marknadsreglerna.

Regionkommittén har behandlat meddelandet i ett yttrande och där framhållit att de lokala och regionala myndigheterna ställer sig bakom kommissionens arbete i detta. Regionkommittén uppmärksammar samtidigt behovet av att tillhandahålla utbildning om de möjligheter som uppstår i fråga om den europeiska inre marknaden, framför allt utbildning för lokala och regionala förvaltningsenheter som kommer i direkt kontakt med europeiska företagare och konsumenter.

Meddelandet har kopplingar till den diskussion som förs om tjänstedirektivet och ger en bild av hur innevarande kommission tar arbetet med tjänstepaketet vidare.

Kommissionen: *Meddelande om handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna*

Kontakt: *Helena Linde*

Tjänstedirektivet och notifieringsdirektivet

EU:s tjänstedirektiv antogs av medlemsländerna 2006 efter flera års förhandlingar. Direktivet syftar till att skapa tillväxt i tjänstesektorn inom EU genom att avlägsna administrativa hinder, förkorta handläggningstider och underlätta för tjänsteleverantörer att starta verksamhet inom unionen – samtidigt som tjänsternas kvalitet säkras. Direktivet innehåller därför både sådant som ska underlätta rörligheten och åtgärder som ska stärka tjänstemottagare i allmänhet och konsumenter.

Tjänstedirektivet implementerades 2009 i svensk rätt genom tjänstelagen. Lagstiftningsarbetet ledde till ett omfattande inventeringsarbete i förhållande till bland annat tillsyns- och tillståndshantering på lokal och regional nivå. Inventeringsarbetet resulterade i slutsatsen att endast ett fåtal regleringar på lokal nivå påverkades.

För kommunerna har konsekvenserna av direktivet blivit allt tydligare. Av direktivet följer att kommuner måste vara uppmärksamma på skyldigheten att ändra och förenkla sina handläggningsrutiner och att deras krav på tjänsteverksamhet klarar det så kallade EU-rättstestet, som innebär att åtgärder som riktas mot tjänsteutövare ska vara icke-diskriminerande, nödvändiga och proportionella.

Två olika aspekter av tjänstedirektivet kräver nu vår uppmärksamhet. Den ena rör förutsättningarna för anmälningsskyldighet, den andra rör direktivets krav på digital hantering. Det är sinsemellan två helt olika frågor men båda rör tillämpningen och utvecklingen av tjänstedirektivet i förhållande till kommunerna.

Notifieringsdirektivet och tjänstepaketet

Kommissionen har sedan flera år arbetat med att göra den inre marknaden effektivare. Det så kallade Tjänstepaketet är en del av detta och i det arbetet ligger bland annat ett förslag till direktiv om anmälningar kring krav inom tjänstesektorn. Förslaget som syftar till en skärpt tillämpning av tjänstedirektivet har ännu inte kunnat antas och den fortsatta hanteringen är fortfarande efter flera år något oklar.

I sitt meddelande om en ”Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna” har kommissionen dock uppmanat rådet att snabbt anta notifieringsdirektivet. Kommissionen aviserade samtidigt att den i avvaktan på antagande noga kommer att bevaka den befintliga anmälningsskyldigheten enligt tjänstedirektivet.

Tjänstedirektivet och detaljplanerna

Hanteringens kompliceras av att EU-domstolen i ett förhandsavgörande har meddelat att vissa krav som ställs i detaljplaner ska anmälas och prövas mot EU:s tjänstedirektiv. Beslutet gäller ett ärende i Nederländerna, där en kommun har ställt krav – i syfte att bevara en levande stadskärna – som i praktiken reglerar handeln. Domstolen har bedömt att planen behöver anmälas till kommissionen eftersom kravet inverkar på den fria etableringsrätten.

Regionkommittén uppdaterade under 2020 sitt yttrande över tjänstepaketet och har efterfrågat kriterier för att bedöma vilken typ av lokala och regionala bestämmelser som skulle kunna undantas från notifieringsskyldigheten. I sitt yttrande pekar Regionkommittén också på att decentraliserade inslag i genomförandet kan leda till en mer korrekt bedömning av det lokala och regionala allmänintresset.

Samtidigt som Regionkommittén betonar vikten av de principer om icke-diskriminering, proportionalitet och allmänintresse som kommer till uttryck i tjänstedirektivet trycker Regionkommittén i sitt yttrande på behoven av hänsyn till det lokala och regionala intresset av att förfoga över bestämmelser om markanläggning eller markanvändning samt fysisk planering. Regionkommittén hemställer därför om att detta uttryckligt undantas från tjänstedirektivets tillämpningsområde. Frågan är fortfarande öppen.

SKR följer utvecklingen tillsammans med företrädare för andra kommunförbund på Europainivå, men har också tillskrivit regeringen i frågan.

Kommissionen: *Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna, Pressmeddelande*

Regionkommittén: *Yttrande om tjänstepaketet*

Kommerskollegium: *Tjänstedirektivet – så påverkas svenska kommuner och myndigheter*

Kontakt: *Helena Linde*

Överträdelseärenden när det gäller förfaranden på elektronisk väg

Under 2019 beslutade kommissionen om överträdelseförfaranden mot 27 medlemsländer för att säkerställa korrekt tillämpning av EU-reglerna om tjänster och yrkeskvalifikationer. För svenskt vidkommande har frågan om digitala procedurer blivit föremål för kommissionens kritik. Det gäller exempelvis hantering av serveringstillstånd, där de svenska kommunernas hantering inte bedöms leva upp till kommissionens uppfattning om vad som ska anses vara helt digital hantering.

SKR följer utvecklingen på detta område noga.

Kommissionen: *Pressmeddelande*

EUR-Lex: *Tjänstedirektivet (2006/123/EG)*

Kommerskollegium: *Tjänstedirektivet – så påverkas myndigheter och kommuner*

Kontakt: *Helena Linde, Fredrik Berglund, Mikael Östlund*

Migration, integration och mänskliga rättigheter

Migration i EU

Under år 2020 ansökte cirka 416 000 asylsökande om internationellt skydd i EU, varav 13 600 ensamkommande barn. Sammantaget innebär det en minskning med cirka 34 % jämfört med 2019. Nedgången förklaras främst av de restriktioner som flera medlemsländer införde som en följd av pandemin.

Majoriteten av de asylsökande till EU 2020 kom från Syrien, Afghanistan, Venezuela och Colombia. Av de som sökte asyl i något EU-land år 2020 fick 40,7 % sin ansökan beviljad.

Sverige var ett av de länderna i EU som tillsammans med Grekland och Belgien minskade antalet asylsökande mest år 2020 jämfört med året innan. I Sverige minskade antalet med 42,6%.¹

Asylmottagandet i Sverige

Under 2020 har 12 991 personer ansökt om asyl i Sverige varav 500 ensamkommande barn. Majoriteten av de asylsökande kom från Syrien, Uzbekistan, Irak och Iran.²

Den 20 juli 2021 började den ändrade utlänningslagen att gälla. Det innebär att tidsbegränsade uppehållstillstånd

blir huvudregel istället för permanenta uppehållstillstånd för samtliga sökande med undantag för kvotflyktingar. För att beviljas permanent uppehållstillstånd krävs att den sökande haft minst tre år av tillfälliga uppehållstillstånd samt kan försörja sig själv.

Migrationsverkets prognos för 2021 över antalet asylsökande som väntas komma till Sverige under året är 13 000 personer varav 600 ensamkommande barn.³

Antalet migranter som har kommit över havet till EU fram till sista juli 2021:⁴

Cypern: **1 074**

Malta: **325**

Spanien: **16 009**

Grekland: **4 172**

Italien: **26 917**

*Utav dessa 48 497 migranter har 3 589 kommit till Spanien och Grekland landvägen.⁴

Enligt den Internationella migrationsorganisationen IOM har minst 1 146 personer omkommit till havs på sin väg till EU mellan januari och juni i år.⁵

Not. 1. Eurostat, statistiken visar antal förstagångsansökningar.

Not. 2. www.migrationsverket.se

Not. 3. Migrationsverkets utgifts- och verksamhetsprognos 2021-07-30

Not. 4. www.unhcr.org

Not. 5. www.iom.int

EU:s gemensamma asyl- och migrationspakt

Bakgrund

I juni 2013 enades EU om ett gemensamt asylsystem som bland annat reglerade vilket land som skulle ansvara för en asylansökan liksom fastställde en minimistandard för mottagandet. Detta system visade stora brister under sommaren och hösten 2015 när mottagandet av asylsökande till EU var väldigt högt. Med anledning av det lade kommissionen fram ett nytt förslag våren 2016 som bland annat skulle komma tillrätta med den ojämna fördelningen av asylsökande mellan medlemsstaterna. Förslaget strandade då länderna inte lyckades komma överens om hur fördelningen skulle gå till och då flera länder motsatte sig tvingande åtgärder.

Den nya kommissionen som tillträdde i december 2019 lade fram ett nytt reviderat förslag i september 2020 till en asyl- och migrationspakt, som i dagsläget förhandlas. Det nya förslaget omfattar många områden utöver skyddsrelaterad migration, bland andra förslag om reguljär migration, gränskontroller, viseringar och integration.

För en mer utförlig beskrivning av förslagen se [På gång inom EU våren 2021](#).

Frågans om migration och asyl står alltjämt högt på den politiska agendan i EU. Dess aktualitet har inte blivit mindre trots att antalet migranter som har sökt sig till unionen på grund av skyddsskäl eller ekonomiska skäl har minskat de senaste åren. Migration är en fråga som skapar splittring mellan medlemsländerna, då åsikterna går isär framförallt gällande vilket land som ska ansvara för att handlägga en ansökan om asyl och hur fördelningen av de asylsökande ska se ut mellan medlemsländerna.

Den nya asyl- och migrationspakten

Ansvarig kommissionär för förslaget om en ny asyl- och migrationspakt, Ylva Johansson, har vid flera tillfällen lyft att migration inte är ett nytt fenomen. Människor har alltid och kommer alltid att röra sig över gränser av olika anledningar som exempelvis familjeskäl, arbete eller skydd. Kommissionen menar att migration är en komplex fråga och det finns många aspekter som måste beaktas. Pakten har därför en heltäckande ansats som inkluderar alla aspekter av migration: asyl,

gränshantering, återvändande, lagliga vägar, samarbete med tredjeland och integration. Kommissionen lyfter också fram att det nya asylsystemet ska bygga på ansvarstagande och solidaritet mellan medlemsstaterna. Kommissionens ambition är att det nya förslaget ska innebära en nystart för migrationspolitiken. Målet med den nya pakten är att genom ökat förtroende åstadkomma en bra balans mellan ansvar och solidaritet. Den nya paktens syfte är att uppnå:

- › ökat förtroende genom bättre och effektivare förfaranden
- › god förvaltning av Schengen och EU:s yttre gränser
- › effektiv solidaritet mellan medlemsländerna
- › incitament för att attrahera kompetens och talang
- › fördjupade internationella partnerskap
- › ett flexibelt mottagningssystem som även tar höjd för ett högt mottagande.

Den nya asyl- och migrationshanteringsförordningen

En av de mest centrala delarna i kommissionens nya förslag är den nya asyl- och migrationshanteringsförordningen som föreslås ersätta den nuvarande Dublinförordningen. Det är Dublinförordningen som bland annat reglerar vilket land som ska ansvara för handläggningen av en ansökan om asyl. Det är just hur de asylsökande ska fördelas mellan medlemsländerna som länderna inte har lyckats komma överens om och som har förhandlats sedan den förra kommissionen lade fram sitt förslag 2016. Den nya asyl och migrationshanteringsförordningen innehåller utöver bestämmelser om vilken medlemsstat som ska pröva en asylansökan även bestämmelser om en ny solidaritetsmekanism. Mekanismen tar främst sikte dels på omfördelning av asylsökande dels så kallat återvändandesponsorskap som innebär att en annan medlemsstat tar på sig ansvaret för att hjälpa till att återsända ett visst antal personer som fått avslag på sin asylansökan. Solidaritet ska också kunna visas på andra sätt till exempel genom kapacitetsuppbyggnad.

Den svenske EU-parlamentarikern Tomas Tobé (M) har utsetts till ansvarig rapportör i Europaparlamentet att förhandla fram den nya lagstiftningen.

Vad har uppnåtts hitintills?

Rådet och parlamentet har lyckats komma framåt i några av de förslag som ingår i pakten:

- En preliminär överenskommelse har nåtts mellan medlemsländerna och parlamentet om nya villkor för det så kallade blåkortet, ett europeiskt uppehålls- och arbetstillstånd för högutbildad arbetskraftsinvandring.
- En preliminär överenskommelse har även nåtts gällande EASO, Europeiska byrån för stöd till asylfrågor, som innebär att den ersätts med en ny EU-gemensam asylbyrå med utökat mandat att bland annat bistå medlemsländerna med tekniskt och operativt stöd vid ett högt mottagande av migranter. Byrån ska även övervaka att EU:s gemensamma migrationspolitik efterlevs i medlemsländerna.
- En överenskommelse är på gång gällande utökningen av EU:s gemensamma databas EURODAC, som innebär att åldern för registrering i databasen sänks från 14 till 6 år samt att mer biometri kommer att samlas in för registrering.

Kommissionen: *Den nya asyl- och migrationspakten*

Asyl-, migrations- och integrationsfonden, AMIF

EU-parlamentet och rådet har under sommaren kommit överens om inriktning och budget för Asyl-, migrations- och integrationsfonden, AMIF, för nästa programperiod 2021–2027. När formellt beslut fattas kommer fonden att tilldelas cirka 9,8 miljarder euro, motsvarande cirka 100 miljarder kronor.

Medlagstiftarna har enats om att den nya AMIF ska bidra till att stärka den gemensamma asylpolitiken, utveckla laglig migration i linje med medlemsstaternas ekonomiska och sociala behov, stödja tredjelandsmedborgare att effektivt integreras och inkluderas socialt samt bidra till bekämpa så kallad irreguljär migration. Målet med fonden är också att bidra till återvändandet av dem som inte har rätt att stanna i EU bland annat genom stöd för återintegrering i ursprungslandet.

På parlamentets begäran ska fonden också syfta till att öka solidariteten och ansvarsfördelningen mellan medlemsstaterna, särskilt mot de länder som drabbas mest av migrations- och asylutmaningar.

Merparten av medlen, 63,5 procent, ska avsättas till program som förvaltas gemensamt av EU och medlemsstaterna. Hur stor andel en medlemsstat tilldelas varierar bland annat beroende på antalet tredjelandsmedborgare som är bosatta i landet, antalet asylsökande som kommit och antalet beslut om återvändande som har verkställts.

De övriga 36,5 procent kommer att hanteras direkt av EU och vikas för bland annat nödhjälp, vidarebosättning och omlokalisering av asylsökande och flyktingar till andra medlemsländer.

Medel kommer också att avsättas till lokala och regionala myndigheter som för åtgärder som stödjer integrationen av nyanlända.

På parlamentets initiativ har summan som EU-länderna kommer att få för varje vidarebosatt person, så kallade kvotflyktingar, höjts från 7 000 euro till 10 000 euro, vilket motsvarar det belopp en medlemsstat får för varje person som tas emot på omlokalisering från en annan medlemsstat.

En ny handlingsplan för integration och inkludering

I november 2020 presenterad kommissionen en ny handlingsplan för integration och inkludering 2021–2027.

Cirka 34 miljoner av EU-invånarna är födda i ett land utanför EU och var tionde ung person har en eller två föräldrar som är utrikesfödda.

Handlingsplanen lyfter vikten av att arbeta med integration och inkludering av nyanlända och på så sätt investera för en framtid som skapar ett mer motståndskraftigt samhälle såväl socialt som ekonomiskt.

Handlingsplanen lyfter fram det som EU kan bidra med på området genom att samordna och finansiera initiativ och åtgärder för en bättre integration och inkludering. Det är fyra områden som kommissionen ser som centrala för att uppnå detta syfte: sysselsättning, utbildning, hälsa och bosättning. Där sysselsättning lyfts som det mest grundläggande för att känna sig som och bli en del av samhället.

Kommissionen: *Handlingsplan för integration och inkludering*

Jämställdhet och likabehandlingsfrågor

EU – En jämlikhetsunion

Kommissionen skapar nu ”EU:s jämlikhetsunion” för att försvara EU:s värderingar och bidra till jämlikhet oavsett kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller tro, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning. Kommissionen har därför under 2020 och 2021 presenterat ett flertal nya strategier och handlingsplaner som på olika sätt rör jämlikhet.

I mars 2020 presenterades en strategi för jämställdhet mellan kvinnor och män för perioden 2020–2025. De viktigaste målen är att stoppa könsrelaterat våld och könsstereotyper, minska klyftorna på arbetsmarknaden, uppnå jämlikt deltagande i alla delar av ekonomin, minska löneklyftan mellan kvinnor och män, minska könskillnaderna inom omsorgen och få till en jämn könsfördelning inom beslutsfattande och politik.

I september 2020 antog kommissionen en handlingsplan mot rasism 2020–2025, med konkreta åtgärder som ska motverka rasism och diskriminering på grund av etnicitet inom EU.

I oktober 2020 presenterade kommissionen ett strategiskt ramverk för romsk jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030 samt ett förslag till rådsrekommendation. Arbetet inriktas på sju nyckelområden: jämlikhet, inkludering, delaktighet, utbildning, sysselsättning, hälso- och sjukvård samt boende och grundläggande tjänster. Kommissionen har inom varje område satt upp nya mål och rekommendationer för hur medlemsländerna

ska uppnå dem. Ministerrådet antog i mars 2021 en rådsrekommendation om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet.

I november 2020 presenterade kommissionen en jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer för perioden 2020–2025. Målsättningen är att varje hbtqi-person i EU ska vara säker, ha lika möjligheter och fullt ut delta i samhällslivet. Strategin innehåller ett antal riktade åtgärder för att ta itu med diskriminering, ojämlikhet och andra problem som hbtqi-personer möter.

I november 2020 lade kommissionen också fram en handlingsplan för integration och inkludering för 2021–2027. Handlingsplanen pekar på vad migranter tillför EU och på faktorer som kan hindra personer med migrantbakgrund att delta och inkluderas i det europeiska samhället.

Kommissionen presenterade i mars 2021 en ny strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning för perioden 2021–2030. Strategin, som utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, innehåller viktiga initiativ kring några huvudteman. Ett är att personer med funktionsnedsättning har samma rätt som andra EU-medborgare att flytta till ett annat land eller delta i det politiska livet, ett annat att personer med funktionsnedsättning har rätt att leva självständigt och välja var och tillsammans med vem de vill leva. Ett tredje är icke-diskriminering, lika möjligheter och skyddet mot alla former av diskriminering och våld.

I mars 2021 antog kommissionen den första övergripande EU-strategin för barnets rättigheter och presenterade ett förslag till rådsrekommendation om inrättande av en europeisk barngaranti för att främja lika möjligheter för barn som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning. Rådsrekommendationen antogs sedan av Ministerrådet i juni 2021.

Kommissionen avser att under 2021 lägga fram en strategi om att bekämpa antisemitism och främja det judiska livet för att stödja medlemsstaterna och civilsamhället i arbetet mot antisemitism.

SKR är positiv till EU:s olika initiativ för att öka jämlikheten och motverka diskriminering inom EU. Förbundet ser ett stort behov av att stärka och utveckla jämlikhetsarbetet i Europa, inte minst i tider då för EU grundläggande värderingar ifrågasätts och motarbetas på olika håll i EU:s medlemsländer.

SKR bevakar och påverkar, enskilt och genom europeiska arbetsgivar- och paraplyorganisationer, EU:s strategier och handlingsplaner för jämlikhet. Dessa strategier och handlingsplaner sätter kommuner och regioner i centrum för lösningar i kampen mot diskriminering och för mänskliga rättigheter. Eftersom lokala och regionala myndigheter befinner sig närmast medborgarna, är de väl lämpade att kartlägga ojämlikheter, identifiera ojämlika metoder, men också att leda och föregå med gott exempel genom sin egen personalpolitik och sitt sätt att erbjuda service och tjänster.

Den svenska ledamoten i Regionkommittén Yoomi Renström har varit rapportör för kommitténs yttrande avseende EU:s handlingsplan mot rasism 2020–2025.

Kommissionen:

Jämställdhetsstrategi 2020-2025, EU:s handlingsplan mot rasism 2020-2025, EU:s strategiska ramverk för romsk jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020-2030, Rådsrekommendation om romsk jämlikhet, inkludering och delaktighet, Jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer 2020-2025, Handlingsplan för integration och inkludering för 2021-2027, EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021-2030, EU:s strategi för barnets rättigheter, Rådsrekommendation om inrättande av europeisk barngaranti

Kontakt: Erik Svanfeldt

CEMR-deklarationen femton år

Under 2021 uppmärksammar de europeiska kommun- och regionförbundens samarbetsorganisation "Council of European Municipalities and Regions" (CEMR) att den europeiska deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå (CEMR-deklarationen) fyller femton år.

CEMR-deklarationen är ett verktyg för kommuner och regioner att främja jämställdhet mellan kvinnor och män inom ramen för en sammanhållen och ambitiös strategi och integrera jämställdhetsperspektivet i det politiska beslutsfattandet och i den praktiska verksamheten. Deklarationen omfattar alla aspekter av verksamheten, såväl det politiska arbetet som arbetsgivarfrågor och servicen till invånarna. Beslut om att ställa sig bakom deklarationen fattas av kommunens eller regionens politiska ledning.

För att stödja undertecknarna i arbetet med att genomföra det som de åtagit sig genom att underteckna CEMR-deklarationen, finns ett "Observatory of the European Charter for Equality of Women and Men in Local Life", som är knutet till CEMR.

CEMR-deklarationens femtonårsjubileum uppmärksammades med ett event den 12 maj 2021, som var startskottet för en översyn av deklarationen i form av sex workshoppar under juni-november kring olika artiklar i deklarationen. Resultaten av dessa diskussioner är tänkta att utmynna i en slutrapport med rekommendationer om hur CEMR-deklarationen och dess verktyg kan revideras under 2022–2023. Planen är att slutrapporten ska presenteras och diskuteras på ett möte i Bryssel i början av december 2021.

SKR står bakom den europeiska deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå och rekommenderar kommuner och regioner att underteckna CEMR-deklarationen. SKR var också med och byggde upp ovan nämnda observatorium för CEMR-deklarationen. SKR ser ett stort behov av att främja, stödja och utveckla jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå i Europa och bedömer att förbundet och dess medlemmar har gott om erfarenheter och goda exempel att bidra med i det europeiska jämställdhetsarbetet.

SKR: CEMR-deklarationen, Observatory of the European Charter (charter-equality.eu)

Kontakt: Erik Svanfeldt

Utbildning och kultur

Erasmusprogrammet 2021–2027

Programmet Erasmus+ nya programperiod inleds 2021. Budgeten utökas med cirka 50 procent över perioden, jämfört med innevarande period. På så sätt ska fler aktörer kunna erbjudas finansiering för bland annat kompetens- och verksamhetsutveckling. Även det nya programmet kommer att omfatta alla utbildningssektorer, ungdomsområdet och idrottssektorn. Vidare ska det nya programmet bidra till Agenda 2030, med särskilt fokus på att säkerställa en jämlik och inkluderande utbildning av god kvalitet samt att främja livslångt lärande. Programförslaget har därmed stort fokus på att inkludera nya grupper och att göra det enklare även för små organisationer att ta del av programmets möjligheter och öka deltagandet från grupper med större utmaningar. Den grundläggande strukturen kommer också att vara densamma som tidigare, med en indelning i tre programområden:

1. Mobilitet: lärarutbyten – kompetensutveckling, fortbildning, erfarenhetsutbyten, elev- och studentutbyten – studier och praktik
2. Samarbetsprojekt: partnerskap och utvecklingsprojekt mellan skolor, lärosäten, utbildningsorganisationer
3. Stöd för policyförändring: olika verktyg, metoder och arbetssätt för strategisk utveckling på europeisk policynivå.

De nya möjligheterna i programmet är för utbildningsområdet:

- › elevutbyten inom grund- och gymnasieskola
- › samarbeten med länder utanför Europa för yrkesutbildning och ungdomssektorn, vilket tidigare endast var möjligt för högre utbildning
- › partnerskap inom spetskompetens, bestående av europeiska universitet och center för yrkesmässig spetskompetens
- › virtuellt samarbete under utlandsperioder och i samarbetsprojekt betonas mer än i det nuvarande programmet.

Nyheter för ungdomsområdet är:

- › Discover EU-initiativet som ger 18-åringar möjlighet att under en period resa i Europa för att bekanta sig med andra europeiska länder och deras kultur. Syftet med initiativet är att hjälpa unga att öka sin förståelse av mångfalden i Europa och vidga sin världsbild.
- › Europeisk volontärtjänst som tidigare finansierats ur programmet Erasmus+ fortsätter inom ramen för programmet Europeiska solidaritetskåren som startade 2018.

SKR har bland annat yttrat sig i frågan i samband med antagandet av Europeiska regionkommitténs yttrande om Erasmusprogrammets nästa programperiod. Förbundet anser att samarbetet som sker inom ramen för Erasmusprogrammet är mycket värdefullt, men att ytterligare administration och överbyggnad bör undvikas.

Kommissionen: Förslag till inrättande av Erasmus

Ministerrådet: Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättandet av Erasmus

Europaparlamentet: Betänkande om Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Erasmus

Regionkommittén: Yttrande om Erasmusprogrammet

Kontakt: Bodil Båvner

Agenda för kultur

Den europeiska agendan för kultur har fokus på kulturens kraft och roll för social sammanhållning och hållbarhet genom delaktighet i kulturlivet, konstnärers rörlighet samt skydd av kulturarv. Kommissionen vill också stödja arbetstillfällen och tillväxt i den kreativa och kulturella sektorn genom att stärka konstarna och kulturens roll i utbildning, lyfta fram viktiga kunskaper och förmågor, samt uppmuntra till innovation inom området. Dessutom vill kommissionen stärka internationella kulturella relationer genom att i högre grad använda konst- och kulturområdets potential i processer för hållbar utveckling och fred. Kommissionen menar att agendan ska genomföras genom samarbete med medlemsstaterna och andra intressenter som civilsamhälle och internationella partners. Agendan ska bland annat implementeras genom OMC-metoden (Open Method of Coordination) i form av arbetsgrupper med experter från olika medlemsstater. Dessa planer har påverkats av pandemin vilket innebär att några OMC-grupper är försenade eller har förlängt mandat. OMC-gruppen om social sammanhållning ersätts av en workshop.

SKR bevakar det lokala och regionala självstyret på det kulturpolitiska området, och arbetar för att lokala och regionala myndigheters erfarenheter i högre utsträckning ska tillvaratas i relevanta OMC-grupper.

Kommissionen: En ny europeisk agenda för kultur

Ministerrådet: Rådets slutsatser om arbetsplanen för kultur 2019–2022

SKR: Kulturpolitiskt positionspapper

Kontakt: Louise Andersson

Kreativa Europa

Europaparlamentet, kommissionen och Europeiska rådet landade till slut i ett beslut om att öka anslaget till Kreativa Europa med 600 miljoner euro, vilket blir 2,2 miljarder euro (2018 års priser) för hela programperioden (2021–2027). Handläggargorganisationen EACEA utformar riktlinjer för de olika stödet tillsammans med kommissionens generaldirektorat för kultur och utbildnings samt med direktoratet för kommunikationsnät, innehåll och teknik.

Ramprogrammet Kreativa Europa (2018/366) stöder europeisk kultur, kreativitet, film och andra audiovisuella verk. I förslaget märks ett utökat fokus på den digitala teknikens påverkan på kulturområdets förutsättningar och möjligheter. Programmet föreslås delas in i tre delprogram: en kulturdel som främjar de kulturella och kreativa näringarna, en mediedel som stöder film, tv och videospel (audiovisuella verk) och en sektorsövergripande del som stöder åtgärder inom alla dessa områden.

Kommissionen: Pressmeddelande

Kontakt: Louise Andersson

Finansiell lånegaranti för att stärka kulturella och kreativa sektorer

Europeiska investeringsfonden (EIF) ansvarar för satsningen på uppdrag av kommissionen. Banker och finansiella låneinstitut ansöker till EIF för att erbjuda lån på nationell nivå. Syftet med lånegarantin är att stärka de kulturella och kreativa sektorerna i Europa och bidra till att små och medelstora företag kan utvecklas och bli mer konkurrenskraftiga. Företag inom dessa sektorer ges därför möjlighet att ansöka om lån för att utveckla sin verksamhet. I Sverige erbjuder Marginalen bank sedan 2019 detta lån under benämningen Kreatörslånet. På grund av den aktuella situationen med Covid-19 har Europeiska kommissionen och EIF beslutat att förbättra lånevillkoren för kulturella och kreativa företag inom EU:s lånegarantisystem.

Europeiska investeringsfonden: Cultural and Creative Sectors Guarantee Facility

Kontakt: Louise Andersson

Europeiska kommissionen har öppnat en utlysning inom Horizon 2020 på en miljon euro för digitalisering inom museisektorn

Utllysningen med namnet *European Museum Collaboration and Innovation Space* syftar till att stötta museernas digitala satsningar och arenor, som nu under pandemin är en ännu viktigare kanal då museibesökarna inte kan uppleva de fysiska utställningarna.

Kulturrådet: *Ny utlysning för museernas digitalisering*

Kontakt: *Louise Andersson*

Den svenska delegationen i Europeiska regionkommittén

Alla svenska ledamöter arbetar i ett av Europeiska Regionkommitténs utskott. SKR ger administrativt och sakkunnigt stöd till den svenska delegationen. Ledamöterna sitter även i SKR:s beredning för EU-frågor, som hanterar övergripande frågor om EU:s lagstiftning och politik ur ett lokalt och regionalt perspektiv.

Ordinarie ledamöter:

Anders Knappe (M)
Delegationsordförande
Karlstads kommun

Karin Wångård (S)
Vice-delegationsordförande
Stockholm stad

Jelena Drenjanin (M)
Huddinge kommun

Pehr Granfalk (M)
Solna stad

Birgitta Sacrédeus (KD)
Region Dalarna

Ulrika Landergren (L)
Kungsbacka kommun

Jonny Lundin (C)
Region Västernorrland

Tomas Riste (S)
Region Värmland

Marie-Louise Rönmark (S)
Umeå kommun

Ilmar Reepalu (S)
Region Skåne

Marie Johansson (S)
Gislaveds kommun

Samuel Gonzales Westling (V)
Hofors kommun

Ersättare:

Alexander Wendt (M)
Region Blekinge

Åsa Ågren Wikström (M)
Region Västerbotten

Suzanne Frank (M)
Region Kronoberg

Charlotte Nordström (M)
Västra Götalandsregionen

Linda Allansson Wester (M)
Svedala kommun

Frida Nilsson (C)
Lidköpings kommun

Carin Lidman (S)
Västerås kommun

Filip Reinhag (S)
Gotlands kommun

Sara Heelge Vikmång (S)
Huddinge kommun

Yoomi Renström (S)
Ovanåkers kommun

Kikki Liljeblad (S)
Norrköpings kommun

Emma Nohrén (MP)
Lysekils kommun

SKR:s ledamöter i CEMR

SKR är medlem i de europeiska kommun- och regionförbundens samarbetsorganisation, CEMR. Organisationen bedriver ett systematiskt påverkansarbete gentemot EU:s lagstiftning och främjar samarbete mellan sina medlemmar. SKR företräds av fem ledamöter i CEMR:s beslutande organ, Policy Committee. Emil Broberg är vice ordförande för den ständiga kommittén för jämställdhet. Carola Gunnarsson är CEMR:s talesperson till UCLG, den globala intresseorganisationen för städer, kommun- och regionförbund. I UCLG är Anders Knappe och Anders Henriksson ledamöter samt Carola Gunnarsson och Katrin Stjernfeldt Jammeh ersättare.

Ledamöter

Anders Knappe (M)
SKR:s ordförande
Karlstads kommun

Carola Gunnarsson (C)
SKR:s 1:e vice ordförande
Sala kommun

Katrin Stjernfeldt Jammeh (S)
SKR:s styrelse
Malmö Stad

Anders Henriksson (S)
SKR:s styrelse
Region Kalmar län

Elisabeth Unell (M)
SKR:s förhandlingsdelegation
Västerås stad

Ersättare

Emil Broberg (V)
SKR:s styrelse
Region Östergötland

Ulrika Landergren (L)
SKR:s EU-beredning
Kungsbacka kommun

Dennis Wedin (M)
SKR:s styrelse
Stockholm Stad

Mari-Louise Wernersson (C)
SKR:s styrelse
Region Halland

Aida Hadžialić (S)
SKR:s styrelse
Region Stockholm

Svenska delegationen i CLRAE

Europarådet arbetar för att främja demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Kongressen för lokala och regionala myndigheter (CLRAE) är en del av Europarådet och arbetar med dessa frågor på lokal och regional nivå. CLRAE ansvarar för övervakningen av hur konventionen om kommunalt självstyre tillämpas i medlemsstaterna.

Sverige företräds av sex ledamöter och sex suppleanter som alla är folkvalda i svenska kommuner och regioner. Under våren 2021 valdes nya ledamöter in, de är som följer:

Ledamöter

Anders Knapé (M)
Delegationsordförande,
Övervakningsutskottet,
Karlstad kommun

Cecilia Dalman Eek (S)
Vice delegationsordförande,
Allmänpolitiska utskottet,
Göteborg Stad

Johan Rocklind (S)
Övervakningsutskottet,
Gnesta kommun

Jelena Drenjanin (M)
Institutionella utskottet
(ordf.), Huddinge kommun

Thomas Andersson (C)
Allmänpolitiska utskottet
(ordf.), Region Jämtland
Härjedalen

Jan Bohman (S)
Institutionella utskottet,
Borlänge kommun

Amelie Tarschys Ingre (L)
Institutionella utskottet,
Lidingö stad

Anna-Carin Magnusson (S)
Övervakningsutskottet,
Nässjö kommun

Magnus Berntsson (KD)
Övervakningsutskottet,
Västra Götalandsregionen

Karin Thomasson (MP)
Allmänpolitiska utskottet,
Östersunds kommun

Michael Rosenberg (SD)
Allmänpolitiska utskottet,
Helsingborg kommun

Kristoffer Tamsons (M)
Institutionella utskottet,
Region Stockholm

Ordlista

A

Acquis communautaire

Franskt begrepp som syftar på hela EU:s regelverk, det vill säga medlemsstaternas gemensamma skyldigheter och rättigheter.

Amsterdamfördraget

EU-fördrag som undertecknades 1997 och trädde i kraft den 1 maj 1999. Det innehåller tillägg och ändringar av de fördrag som utgör grunden för EU.

B

Befogenhetsfördelning

Fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna delas in i tre typer:

1. Delade befogenheter (vanligast): Både EU och medlemsstaterna har rätt att stifta lagar inom ett visst område.
2. Exklusiva befogenheter för EU: Medlemsstaterna har oåterkalleligen av sagt sig alla möjligheter att agera.
3. Stödjande befogenheter: EU kan endast samordna och uppmuntra medlemsstaternas agerande. Principerna om subsidiaritet och proportionalitet styr ansvarsfördelningen så att denna indelning respekteras.

Beslut

Ett beslut är en rättsakt som till alla delar är bindande för dem det är riktat till. Det kan vara riktat direkt till en eller flera medlemsstater, till enskilda företag eller till individer.

Brexit

Storbritanniens utträde ur EU, även kallat brexit ("British exit"), genomfördes formellt den 31 januari 2020. Under övergångsperioden 1 februari till och med 31 december 2020 gäller dock samma regelverk för privatpersoner och företag som innan utträdet. Förhandlingar om den framtida relationen mellan Storbritannien och EU fortlöper under övergångsperioden.

Bästa praxis

Avser erfarenhetsutbyte mellan medlemsstater, regionala och lokala parter. Genom kunskapsutbyte och framhävande av "bästa praxis" kan parter inspireras och dra nytta av andras erfarenheter och kunskaper, som sedermera kan anpassas till den lokala kontexten.

C

Coreper

Coreper står för franskans Comité des représentants permanents, det vill säga Ständiga representanternas kommitté. I Coreper förbereds de ärenden som tas upp på rådets möten.

CLRAE

The Congress of Local and Regional Authorities (CLRAE) är en del av Europarådet, vars roll är att främja lokal och regional demokrati och stärka det lokala och regionala självstyret. Inom Europarådet är det CLRAE som ansvarar för övervakningen av hur Europakonventionen om kommunal självstyrelse tillämpas i medlemsstaterna. CLRAE består av 648 ledamöter som alla är folkvalda i kommuner och regioner i Europarådets 47 medlemsstater. Sverige företräds av sex ledamöter och sex suppleanter.

D

Direktiv

Rättsakt som är riktad till medlemsstaterna och bindande vad gäller de mål som ska uppnås och tidpunkter för dessa. Medlemsstaterna beslutar själva vad som ska göras för att föreskrifterna i direktivet ska uppfyllas.

E

EES

Europeiska ekonomiska samarbetsområdet består av EU:s medlemsstater samt Island, Norge och Liechtenstein. EES-avtalet innebär huvudsakligen att EU:s regler för den inre marknaden med fri rörlighet över gränserna för varor, personer, tjänster och kapital ska gälla alla länder inom samarbetsområdet.

Enhällighet

Termen enhällighet innebär att alla medlemsstater i rådet måste vara överens för att ett förslag ska kunna antas. Eftersom detta försvårar beslutsprocessen i en union med 27 länder gäller nu regeln om enhällighet endast på särskilda områden, som beskattning och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Europa 2020-strategin

Europa 2020-strategin antogs 2010 och är EU:s strategi för ökad ekonomisk tillväxt, jobb och välförstånd i EU:s medlemsstater och i helhet. Strategin syftar till att skapa smart, hållbar tillväxt för alla.

Europaparlamentet

EU:s enda direkt folkvalda institution. Europaparlamentet har gradvis fått utökad makt och beslutar idag tillsammans med rådet i lagstiftningsfrågor på de flesta områden. Parlamentet antar också budgeten och kontrollerar kommissionen politiskt. Europaparlamentet består av 705 ledamöter utsedda för fem år genom direkta val i medlemsstaterna. Varje medlemsstat ska företrädas av högst 96 och minst sex ledamöter.

Europarådet

Europarådet är inte någon EU-institution, utan en mellanstatlig organisation med säte i Strasbourg. Europarådet strävar efter att stärka demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer bland de 47 medlemsländerna.

Europeiska centralbanken (ECB)

Europeiska centralbanken etablerades 1998 och är baserad i Frankfurt. Banken sköter penningpolitiken för de 19 medlemsstater som ingår i euroområdet. Dess huvuduppgift är att upprätthålla prisstabiliteten i euroområdet och genomföra den europeiska valutapolitiken, som fastställs av Europeiska centralbankssystemet (ECBS).

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK)

Ett av EU:s remissorgan vars ledamöter representerar civilsamhället. Kommittén har 326 ledamöter. Sverige representeras av företrädare från bland andra Svenskt Näringsliv, LRF och fackförbunden.

Europeiska gemenskapen (EG)

EG upprättades genom Romfördraget 1957, främst för att skapa en gemensam marknad utan inre gränser. EG var tidigare den del av EU-samarbetet som rymde politik för bland annat transporter, konkurrens, fiske och jordbruk, energi och miljö. Med Maastrichtfördraget ersattes och efterträddes EG av EU.

Europeiska kommissionen

Den institution som representerar och försvarar hela EU:s intressen. Kommissionen har ensamrätt på att lägga fram nya lagförslag och handlingsprogram och ansvarar för att Europaparlamentets och rådets beslut genomförs. Den består av en ledamot från varje medlemsstat. Ordförande är för närvarande Ursula von der Leyen. Ledamöterna beslutar kollektivt men har olika ansvarsområden. Mandatperioden är fem år. Efter varje val till Europaparlamentet ska en ny kommission utses.

Europeiska ombudsmannen

Europeiska ombudsmannen inrättades 1992 för att trygga en god och öppen förvaltning i EU-institutionerna. Ombudsmannen tar emot klagomål från EU-medborgare och juridiska personer i medlemsstaterna gällande bristfällig förvaltning vid EU:s institutioner eller organ (utom domstolarna).

Europeiska rådet

Europeiska rådet består av en ordförande, EU:s stats- eller regeringschefer samt kommissionens ordförande. Dess huvudsakliga uppgift är att dra upp politiska riktlinjer för EU:s utveckling. Europeiska rådet möts minst fyra gånger per år. Dess möten kallas informellt för toppmöten. Europeiska rådets ordförande väljs för en period av två och ett halvt år.

Europeiska terminen

En årligen återkommande sexmånadersperiod när medlemsstaternas budget och strukturpolitik ska granskas så att oförenligheter och framväxande obalanser kan upptäckas. Tanken är att stärka samordningen i det skede då viktiga budgetbeslut ännu är under behandling.

Europeiska unionens domstol

Består dels av domstolen med 27 domare och elva generaladvokater, dels den så kallade tribunalen (tidigare kallad förstainstansrätten) med 54 domare, alla utsedda för sex år på förslag från medlemsstaterna. EU-domstolen tolkar EU-rätten och lämnar förhandsavgöranden om reglernas innebörd på begäran av nationella domstolar. Den dömer i mål mellan medlemsstaterna, mellan EU:s institutioner, mellan EU och medlemsstaterna samt mellan EU och medborgarna. Domstolens utslag är bindande.

Europeiska unionens råd

Europeiska unionens råd är även informellt känt som ministerrådet. Denna institution består av medlemsstaternas ministrar, eller deras företrädare. Sammansättningen varierar med sakfrågorna. Rådet sammanträder regelbundet för att fatta detaljbeslut och anta EU-lagar. Som huvudregel måste rådet och Europaparlamentet vara överens för att EU ska kunna anta lagar.

F

Fördjupade samarbeten

Ett arrangemang där minst nio medlemsstater samarbetar inom ett visst område, medan övriga EU-länder ännu inte kan eller vill ansluta sig i det skedet. De medlemsstater som står utanför har emellertid rätt att ansluta sig senare om de så önskar.

Fördrag

Fördraget om den Europeiska kol- och stålgemenskapen undertecknades 1951 och innebar startskottet för unionens förverkligande. Sedan dess har närmare 20 fördrag undertecknats. Vissa har tillfört ändringar i ursprungstexten, medan andra gett upphov till nya texter. De viktigaste fördragen är:

- › Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG-fördraget, EG-fördraget eller Romfördraget) 1958
- › Europeiska enhetsakten 1987
- › Fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget eller Maastrichtfördraget) 1993
- › Amsterdamfördraget 1999
- › Nicefördraget 2003
- › Lissabonfördraget 2009

När man talar om ”fördragen” syftar det på fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och fördraget om Europeiska unionens funktionsätt (EUF-fördraget) i deras lydelse enligt Lissabonfördraget.

Förordning

Rättsakt i EU-rätten som gäller alla medlemsstater, företag, myndigheter och medborgare. Förordningar gäller som lag direkt i EU-länderna såsom de är skrivna, vilket betyder att de inte får omvandlas till andra lagar eller bestämmelser i medlemsstaterna.

G

Grönbok

En grönbok är ett dokument som kommissionen offentliggör för att stimulera till diskussion i en särskild fråga. Genom en grönbok uppmanas berörda parter (organisationer och enskilda) att delta i en debatt om förslagen i grönboken. Ibland ligger den som grund för förslag till lagstiftning som sedan presenteras i en vitbok.

H

Harmonisering

Harmonisering innebär att bringa nationella lagar i överensstämmelse med varandra. Syftet är oftast att bryta ned nationella hinder för den fria rörligheten för arbetstagare, varor, tjänster och kapital. EU ser till att medlemsstaternas regler ställer likartade krav på medborgarna och att vissa minimikrav införs i varje land. Harmonisering kan också innebära att man samordnar nationella tekniska regler så att det går att handla fritt med varor och tjänster inom EU. Det innebär att medlemsstaterna erkänner varandras regler för säkra produkter.

I

Inre marknaden

EU-ländernas gemensamma marknad sedan 1993, med fri rörlighet över gränserna för personer, varor, tjänster och kapital.

K

Kommissionen

Se Europeiska kommissionen.

Kvalificerad majoritet

Kvalificerad majoritet (även kallad dubbel majoritet) är det antal röster som krävs i rådet för att ett beslut ska antas när frågor behandlas. Kvalificerad majoritet definieras som minst 55 procent av rådets medlemmar vilka ska företräda minst 15 medlemsstater som tillsammans omfattar minst 65 procent av unionens befolkning.

L

Lissabonfördraget

Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009 och medför ändringar i EU-fördraget och EG-fördraget (döps om till EUF-fördraget). Det nya fördraget innebär bland annat att Europeiska rådet väljer en permanent ordförande och att unionen utser en person som ska föra unionens talan i utrikespolitiska frågor. De nationella parlamenten får möjlighet att granska vissa nya förslag från kommissionen och skicka tillbaka dem för omarbetning om de skulle bryta mot subsidiaritetsprincipen, det vill säga att beslut ska fattas på lägsta effektiva nivå.

Fördraget ses av SKR som ett steg framåt för den lokala och regionala nivån i EU. För första gången erkänns den lokala och regionala självstyrelsen i fördragen. Tidigare har subsidiaritetsprincipen enbart gällt mellan EU och medlemsstaterna, men nu inkluderas även lokal och regional nivå. Kommissionen ska också ta större hänsyn till vilka konsekvenser ett lagförslag kan få på lokal och regional nivå. Europeiska regionkommittén har fått en tyngre roll och en möjlighet att gå till EU-domstolen om subsidiaritetsprincipen inte följts eller om kommittén inte har konsulterats i frågor där den skulle ha blivit tillfrågad.

Lissabonstrategin

Lissabonstrategin syftade till ”att göra EU till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi med fler och bättre arbetstillfällen” till 2010. EU:s nya tillväxt- och sysselsättningsstrategi Europa 2020-strategin antogs 2010.

Lojalitetsprincipen

Innebär att varje medlemsstat ska vidta alla de åtgärder som krävs för att uppfylla de förpliktelser som följer av fördragen eller av åtgärder som en EU institution har vidtagit.

M

Maastrichtfördraget

Fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) undertecknades 1992 i Maastricht och trädde i kraft 1993. Fördraget skapade strukturen med tre pelare och utökade därmed EU:s befogenheter till att gälla polissamarbete, straffrättsligt samarbete samt en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Från att ha varit en ekonomisk gemenskap blev det nu en politisk union med ett nyinrättat medborgarskap.

Medbeslutandeförfarandet

Se Ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Meddelande

Dokument som kommissionen ger ut. Det finns flera olika sorter. I ett tolkningsmeddelande ger kommissionen sin syn på hur exempelvis ett direktiv ska appliceras.

Medlemsstat

Länderna som är med i EU kallas ”medlemsstater”. Begreppet jämföras ofta med deras regeringar. I skrivande stund har EU 27 medlemsstater: Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Danmark, Tyskland, Estland, Grekland, Spanien, Frankrike, Irland, Italien, Cypern, Lettland, Litauen, Luxemburg, Ungern, Malta, Nederländerna, Österrike, Polen, Portugal, Rumänien, Slovenien, Slovakien, Finland, Sverige och Kroatien.

Mellanstatlighet

Mellanstatlighet innebär att beslutsmakten stannar hos medlemsstaterna och att enhällighet krävs för beslut. Inom EU fattas besluten i exempelvis säkerhets- och försvarsfrågor uteslutande genom mellanstatliga överenskommelser. Dessa mellanstatliga beslut fattas vid rådets möten eller på högsta nivå av medlemsstaternas stats- och regeringschefer i samband med Europeiska rådets möten.

Ministerrådet

Se Europeiska unionens råd.

N

Nicefördraget

EU-fördrag som antogs i Nice i december 2000 och trädde i kraft i februari 2003. Fördraget medförde en ny maktfördelning mellan medlemsstaterna för att anpassa EU till utvidgningen: antalet kommissionärer minskades från 30 till 25, användning av omröstning med kvalificerad majoritet utökades och ny röstvägning inom rådet infördes.

O**Ordförandeskap**

Ordförandeskapet i rådet roterar och innehas av en medlemsstat under sex månader. Landet ska se till att rådets arbete fortskrider.

Slovenien innehar ordförandeskapet under hösten 2021 och Frankrike under våren 2022. Sverige var ordförandeland första halvåret 2001 och andra halvåret 2009. Nästa svenska ordförandeskap är första halvåret 2023.

Ordinarie lagstiftningsförfarandet

Huvudregeln för att fatta beslut i EU. Kommissionen lägger förslag och Europaparlamentet och rådet måste sedan vara överens för att beslutet ska kunna antas. Detta gick innan Lissabonfördraget trädde i kraft under benämningen ”medbeslutandeförfarandet”.

P**Proportionalitetsprincipen**

Proportionalitetsprincipen reglerar EU:s befogenheter, alltså vad EU-institutionerna får göra. Enligt principen får institutionerna endast vidta åtgärder om det är nödvändigt för att uppnå målen i fördragen. Agerandets omfattning ska således stå i proportion till målet. När EU kan använda olika metoder som ger samma effekt ska den metod som ger medlemsstaterna och EU-medborgarna störst frihet väljas.

R**Rapportör**

I Europaparlamentet utses en föredragande, informellt kallad ”rapportör”, för varje lagstiftningsärende eller initiativ. Föredragandens förslag diskuteras, ändras och antas genom omröstning i utskottet innan plenarsessionen. Debatten och omröstningen i parlamentet sker utifrån betänkandet. Systemet med ”rapportörer” finns även i ReK och EESK.

Rekommendationer

Rättsakter som utfärdas av rådet eller kommissionen och som, till skillnad från andra rättsakter, inte är rättsligt bindande.

Refit

Refit (Regulatory Fitness and Performance Programme) är kommissionens program om lagstiftningsändamålsenlighet och resultat. Målet är att förenkla EU-lagstiftningen och minska kostnaderna för att följa den.

Europeiska regionkommittén (ReK)

ReK inrättades 1992 genom Maastrichtfördraget och påbörjade sin verksamhet 1994. Det är ett rådgivande organ som ger lokala och regionala myndigheter inflytande över EU:s beslutsprocess. ReK består av 329 förtroendevalda från lokal och regional nivå, utsedda av rådet för en period om fem år. Ledamöterna ska vara valda företrädare för ett lokalt eller regionalt organ eller vara politiskt ansvariga inför en vald församling. Sverige har tolv ordinarie ledamöter och tolv ersättare.

Europaparlamentet, rådet och kommissionen rådfrågar ReK i frågor som rör regionala och lokala intressen. Kommittén ska rådfrågas på ett stort antal områden, så som bland annat ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, sysselsättning, socialpolitik, transeuropeiska nät, energi och telekommunikation, utbildnings- och ungdomsfrågor, kultur, miljö, folkhälsa och transporter. ReK kan även avge yttranden på eget initiativ.

Rådet

Det finns tre olika europeiska organisationer med ordet ”råd” i namnet: Europeiska unionens råd (ministerrådet), Europeiska rådet och Europarådet. Oftast avses dock ministerrådet när man talar om rådet.

Rättsakter

Med rättsakter avses de instrument som EU-institutionerna kan använda för att utföra sina uppgifter enligt fördragen och i överensstämmelse med subsidiaritetsprincipen. Följande rättsakter finns:

- › Förordningar: bindande i alla delar och direkt tillämpliga i alla medlemsstater, vilket betyder att de inte får omvandlas till andra lagar eller bestämmelser.
- › Direktiv: bindande för medlemsstaterna när det gäller det resultat som ska uppnås. Direktivet måste införlivas med medlemsstaternas nationella rätt, och medlemsstaterna har utrymme att bestämma exakt hur det ska införlivas.
- › Beslut: bindande i alla delar och riktar sig till en särskild person, ett företag eller en medlemsstat.
- › Rekommendationer och yttranden: är inte rättsligt bindande, utan snarare ett slags viljeyttringar.

S

Sammanhållningspolitik

EU:s övergripande regionalpolitik som syftar till att minska ekonomiska och sociala skillnader mellan regionerna i EU. Sammanhållningspolitiken ska bidra till att stärka gemenskapen och att harmonisera utvecklingen i EU samt till att stärka EU:s konkurrenskraft gentemot omvärlden. Åtgärderna består av program och fonder, så kallade struktur- och investeringsfonder.

Sociala dialogen

EU:s sociala dialog är samarbetet mellan kommissionen och arbetsmarknadens parter på EU-nivå. Inom dialogen sker en mängd olika aktiviteter som samråd, projekt, gemensamma yttranden och överenskommelser av olika slag. Arbetsgivare och fack kan också sluta ramavtal i olika frågor. Ramavtalen kan antingen genomföras av parterna och dess medlemmar själva (så kallade autonoma avtal), eller genom EU-direktiv på parternas gemensamma begäran.

Struktur- och investeringsfonder

Poster i EU:s budget som är EU:s viktigaste verktyg för att genomföra sammanhållningspolitiken. De viktigaste är Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF).

Subsidiaritetsprincipen

Innebär att EU:s beslut ska fattas på den politiska nivå som kan ta ett så effektivt beslut så nära medborgarna som möjligt. Unionen ska med andra ord inte fatta några beslut (utom i frågor som den ensam ansvarar för) om inte åtgärder på EU-nivå är effektivare än åtgärder på nationell, regional eller lokal nivå.

T

Toppmöte

Europeiska rådets möten kallas ibland informellt för EU-toppmöten, eftersom de samlar medlemsstaternas stats- och regeringschefer.

Tredjeland

Detta begrepp betyder i EU-sammanhang ett land som inte är medlem i EU.

U

Utskott

Europaparlamentet har 20 permanenta utskott för att förbereda sitt arbete inför plenarsammanträdena. Huvuddelen av parlamentets lagstiftningsarbete sker i utskotten, som är uppdelade på ämnesområden. Parlamentet kan dessutom vid behov tillsätta underutskott, tillfälliga utskott och undersökningskommittéer. Europeiska regionkommittén har sex utskott.

Utvidgning

När nya länder blir medlemmar i EU talar man om en "utvidgning". EU:s medlemsantal har gått från de sex länder som grundade gemenskapen – Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Tyskland – till de 27 medlemsstater den har idag genom följande utvidgningar:

- ✦ 1973: Danmark, Irland och Storbritannien
- ✦ 1981: Grekland
- ✦ 1986: Portugal och Spanien
- ✦ 1990: Förna Östtyskland
- ✦ 1995: Finland, Sverige och Österrike
- ✦ 2004: Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern
- ✦ 2007: Bulgarien och Rumänien
- ✦ 2013: Kroatien

V

Vitbok

Kommissionens vitböcker är dokument med förslag till åtgärder inom ett speciellt område. Ibland föregås de av en grönbok vars syfte är att inleda en debatt på EU-nivå. Om Europaparlamentet och rådet är positiva till en vitbok kan den leda till vidare initiativ för EU på det berörda området.

Praktiska länkar

Europeiska unionen

EU:s webbplats: europa.eu
Europeiska rådet: consilium.europa.eu/european-council
Europeiska unionens råd: consilium.europa.eu
Europaparlamentet: europarl.europa.eu
Europaparlamentets kontor i Sverige: europaparlamentet.se
Europeiska kommissionen: ec.europa.eu
Kommissionens representation i Sverige: ec.europa.eu/sweden
Kommissionens samråd: ec.europa.eu/info/consultations_sv
EU-domstolen: curia.europa.eu
Europeiska revisionsrätten: eca.europa.eu
Europeiska ekonomiska och sociala kommittén: eesc.europa.eu
Europeiska regionkommittén: cor.europa.eu
Europeiska ombudsmannen: ombudsman.europa.eu
Europeiska centralbanken: ecb.europa.eu
Europe Direct: europa.eu/european-union/contact_sv
EUR-Lex, EU-lagstiftning: eur-lex.europa.eu
EP Legislative Observatory, följ EU-ärenden: europarl.europa.eu/oel

Ordförandeskapet

Slovenska ordförandeskapet, hösten 2021: s2021.eu

Svenska regionkontor i Bryssel

Central Sweden European Office: centralsweden.se
City of Malmö EU Office: malmo.se
Göteborgs stads Brysselkontor: goteborg.se
Kommunförbundet Skåne: kfsk.se
North Sweden European Office: northsweden.eu
Region Värmland European Office: regionvarmland.se/eu
Region Östergötland: regionostergotland.se/EU
Skåne European Office: skane.se
Småland Blekinge South Sweden: sbhss.eu
Stockholmsregionens Europakontor: stockholmregion.org
Västra Götalandsregionen: vgregion.se

Övrigt

SGI Europe: sgieurope.org
CEMR: ccre.org
CLRAE: coe.int/t/congress
Europaportalen: europaportalen.se
UCLG: uclg.org
Riksdagen: eu.riksdagen.se

SKR – EU och internationellt

Följ SKR:s EU- och internationella arbete via vår webbplats och Twitter.

På vår webbplats kan du också anmäla dig till vårt nyhetsbrev som kommer cirka fem gånger per år.

SKR, EU och internationellt: skr.se/eu

Twitter: [@skr_eu](https://twitter.com/skr_eu)

Kontakt

EU-frågorna är fördelade på Sveriges Kommuner och Regioners olika avdelningar. På varje avdelning finns en eller flera EU-samordnare som ansvarar för att koordinera avdelningens EU-bevakning. Internationella sektionen arbetar med intressebevakning av EU-frågor av sektorsövergripande karaktär.

Om du vill veta mer om ett visst område, kontakta SKR på telefon 08-452 70 00, 8.00–16.45 eller via info@skr.se.

På gång inom EU

HÖSTEN 2021

I *På gång inom EU* kan du läsa om aktuella EU-frågor som påverkar svenska kommuner och regioner. Texterna är skrivna av experter på Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) i samarbete med Internationella sektionen. SKR ger ut *På gång inom EU* två gånger om året.

I denna utgåva kan du bland annat läsa det senaste det senaste i frågan om minimilöner, mer om Sveriges nationella återhämtningsplan.

ISBN 978-91-7585-981-1

Ladda ner på webbutik.skr.se

Post: 118 82 Stockholm | Besök: Hornsgatan 20

Telefon: 08-452 70 00 | skr.se